

CRNA GORA
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

IZVJEŠTAJ

**MINISTARSTVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA O RADU I
STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA S IZVJEŠTAJEM CENTRA ZA
OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE ZA 2017.
GODINU**

Podgorica, mart 2018. godine

SADRŽAJ

REZIME.....	2
1. UVOD	5
2. NADLEŽNOSTI I ORGANIZACIJA RADA	6
3. PROGRAMA RADA VLADE ZA 2017.....	8
4. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE	9
5. REALIZACIJA AKTIVNOSTI IZ PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA ZA 2017.	10
6. IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	11
6.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	11
6.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	20
6.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama	27
6.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti.....	29
6. 5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana.....	35
6.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	41
6. 7 Kabinet ministra.....	46
6. 8 Služba za opšte poslove i finansije.....	47
7. IZVJEŠTAJ O REALIZOVANIM AKTIVNOSTIMA CENTRA ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE U 2017. GODINI	50

REZIME

Izvještaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2017. godinu pripremljen je u skladu sa članom 62 Zakona o državnoj upravi¹, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave², Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu kao i drugih obavezujućih akata i javnih politika.

Izvještaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2017. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade imalo je sedam obaveza, od kojih četiri u tematskom i tri u normativnom dijelu. Šest od sedam obaveza je ispunjeno, što čini 85.7% (6R/1N) i to:

- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije (R);
- Zakon o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola(R);
- Izvještaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2016. godinu(R);
- Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. s Programom sprovođenja za 2017. i 2018. i Izvještajem o realizaciji za 2016. godinu (R);
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2016. godinu (R);
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini (R);
- Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti (N).

Obrazloženje za nerealizovanu mjeru:

Crna Gora je poznata i prepoznata po međuvjerskoj različitosti, toleranciji i skladu, i to predstavlja jednu od njenih najvećih vrijednosti koja se izuzetno poštuje. U skladu s tim, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava prepoznalo je potrebu preispitivanja predloženog Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Smatramo da je potrebno sprovesti dodatne, široke konsultacije sa svim relevantnim subjektima u Crnoj Gori kako bi se postigao konsenzus o ovom Zakonu. Nakon što budu sprovedene planirane konsultacije i eventualne izmjene u Nacrtu zakonu, isti će biti dostavljen Vladi Crne Gore.

¹ „Sl.list RCG“, broj 38/03 i „Sl.list CG“, br. 22/08, 42/11, 54/2016 i 13/2018.

² „Sl. list CG“, br. br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17

Programom rada Ministarstva za 2017. planirano je ukupno 91 obaveza od kojih je 83 realizovano što čini 91.2%, dok je osam obaveza, odnosno 8,8% nerealizovano zbog nedostatka finansijskih sredstava, odložena je primjena ili nekog drugog razloga.

Pored već pomenute nerealizovane mjere iz normativnog dijela koja se odnosi na Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti, u tematskom dijelu nerealizovano je šest mjera iz Programa rada Ministarstva koji se odnosi na aktivnosti Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti i jedna Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, i to:

1. Edukacije za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti (predstavljanje zakonskog i strateškog okvira, savremeni problemi u oblasti, značaj zastupljenosti u medijima, upotreba rodno - senzitivnog jezika);
2. Štampanje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnost „PAPRR 2017 – 2021“;
3. Obuka inspektora rada i sudija zaduženih za praćenje i kontrolu primjene Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Zakona o radu, Zakona o zabrani diskriminacije i drugih zakona;
4. Edukacije za sudije, tužioce i advokate na teme: CEDAW konvencija, suzbijanje nasilja nad ženama i u porodici;
5. Istraživanje za izradu priručnika o rodnoj ravnopravnosti za državne službenike;
6. Nastaviti edukacije za nosioce pravosudnih funkcija, kao i advokate na temu primjene međunarodnog i domaćeg zakonodavstva iz oblasti zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u porodici – CEDAW konvencija i Istanbulska konvencija;
7. Inkluzija Roma/kinja u crnogorsko društvo (mjera Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana.

U toku 2017. godine Vlada je s 15 zaključaka zadužila Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da sprovede aktivnosti iz djelokruga svog rada. Od toga, 11 zaključaka je realizovano, dok četiri zaključka još nisu dospjela.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je realizovalo i realizuje u kontinuitetu aktivnosti na ispunjavanju mjera iz PPCG, AP 19 i AP 23.

U cilju analize kapaciteta Ministarstva za ljudska prava Evropska komisija je organizovala ekspertsku misiju predvođenju ekspretkinjom Ivanom Roanjom.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u 2017. godini potpisalo Memorandum o razumijevanju i mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBT osobama sa Opštinama Šavnik i Žabljak, kao i Memorandum o saradnji u cilju razvoja identiteta Roma i Egipćana sa nevladinom organizacijom "Koračajte sa nama – Phiren Amenca."

Tokom 2017. godine, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava podnijeto je 75 zahtjeva. Na sve zahjeve su blagovremeno dostavljeni odgovori podnosiocima.

Službenici Ministarstva su pohađali redovne obuke organizovane od strane domaćih i međunarodnih institucija i organizacija, kao i one u okviru projekata podrške realizovanih za potrebe Ministarstva. Takođe, devet službenika Ministarstva je pohađalo tromjesečnu obuku poslovnog engleskog jezika u organizaciji Britanskog savjeta.

Tokom 2017. godine donijet je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva, Kadrovski plan, i brojne druge interne procedure i pravila. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji koji je stupio na snagu 7. decembra 2017. predviđeno je da poslove iz djelokruga rada Ministarstva obavlja ukupno 46 izvršilaca. Tokom 2017. godine pomenute poslove obavljao je ministar i 25 službenika i namještenika.

Na kraju ističemo da ovaj Izvještaj sadrži i brojne aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (u daljem tekstu: CEKUM) je tokom 2017. godine kroz svoje programe intezivno nastavio da njeguje multikulturalizam, promoviše i razvija kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda, na njihovom maternjem jeziku i na taj način ukazao na osobenosti kulturne tradicije.

CEKUM je relizovao brojne muzičke, likovne, filmske i književne programe ističući kao tradicionalne vrijednosti kulture manjinskih naroda kao i pokazao da svremeno stvaralaštvo obiluje talentima kojima je CEKUM pružio priliku da se pokažu crnogorskoj, a i javnosti u okruženju. S obzirom da programi CEKUM-a promivšu suživot i multikulturalizam, može se reći da je CEKUM realizacijom svojim programa uspio da izgradi svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima. S druge strane, realizujući svoje programe CEKUM uvijek i prije svega, nastoji da zaštiti ljudska prava svakog pojedinca, prevashodno pravo na kulturni identitet, na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe i druga.

1. UVOD

Izvještaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2017. godinu pripremljen je u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu kao i drugih obavezujućih akata i javnih politika.

Izvještaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2017. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo: unapređenje i zaštita ljudskih prava i sloboda; unapređenje i zaštita prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica; odnosa sa vjerskim zajednicama; rodne ravnopravnosti; unapređenje i zaštita prava Roma i Egipćana; evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, kao i kao i administrativnog jačanja Ministarstva, koje se pored angažovanja kadra ogleda i u pripremi i usvajanju procedura za adekvatno funkcionisanje resora, odnosno ispunjavanje funkcija i mandata Ministarstva.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade za 2017. godinu ispunilo šest od sedam obaveza, iz Programom rada rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2017. godinu ispunjeno je 83 od 91 planirane obaveze, dok je od ukupno 15 zaključka s Vlade kojim je zadužila Ministarstvo tokom 2017., njih 11 realizovano, a četiri zaključka još nisu dospjela za realizaciju.

Visok nivo realizacije aktivnosti ukazuje na posvećenost i dobru organizaciju rada na osnovu koje su postignuti mjerljivi rezultati u svim oblastima djelovanja, odnosno sektorima Ministarstva, uz potrebu daljeg jačanja kapaciteta institucije.

2. NADLEŽNOSTI I ORGANIZACIJA RADA

Djelokrug rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava utvrđen je članom 24 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave³.

Shodno tome, Ministarstvo vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno - istorijsko nasljeđe kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Strukturu Ministarstva, prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji je na predlog Ministarstva za ljudska i manjinska prava koji je usvojen na sjednici Vlade Crne Gore od 16. novembra 2017. godine, čini devet organizacionih jedinica, od čega: tri direktorata, tri odjeljenja, kabinet i dvije službe.

Unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

1. Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda;
2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
3. Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama;
4. Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti;
5. Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana;
6. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova;
7. Kabinet ministra;
8. Služba za opšte poslove;
9. Služba za finansijske poslove.

³ „Sl. list CG“, br. br. 005/12, 025/12, 044/12, 061/12, 020/13, 017/14, 006/15, 080/15, 35/16, 41/16, 61/16, 73/16 i 3/17

Ministar								
Sekretar								Kabinet ministra
Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama	Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti	Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	Služba za opšte i pravne poslove	Služba za finansijske poslove	Šef/ica kabineta
Generalni/a direktor/ica	Generalni/a direktor/ica	Generalni/a direktor/ica	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Načelnik/ca	Samostalni/a savjetnik/ca I za odnose s javnošću - PR
Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca II za odnose sa javnošću - PR
Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca I	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca I za javne nabavke	Samostalni/a savjetnik/ca III
Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca II	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a referent/kinja – upisničar/ka-arhivar/ka	Samostalni/a referent/ica - za obračun i blagajnu	Samostalni/a referent/kinja
Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III	Samostalni/a savjetnik/ca III		Referent/refere ntkinja		Samostalni/a referent/ica evidentičar/ka-vozač		
	Samostalni/a savjetnik/ca III					Samostalni/a referent/ica evidentičar/ka-vozač - kurir		

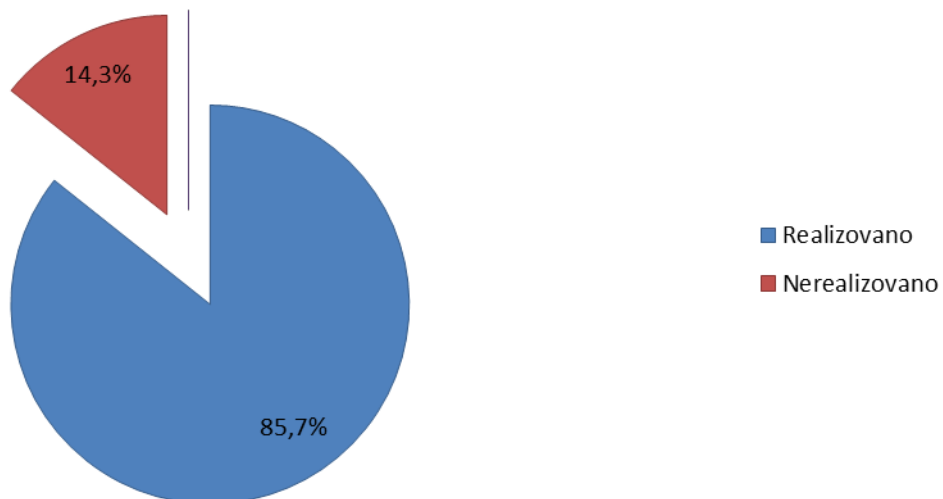
3. PROGRAMA RADA VLADE ZA 2017.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade imalo je sedam obaveza, od kojih četiri u tematskom (T) i tri u normativnom (N) dijelu. Šest od sedam obaveza je ispunjeno. Imajući u vidu prethodno navedeno može se zaključiti da je Ministarstvo obaveze iz Programa rada Vlade za 2017. godinu ispunilo u procentu od 85.7% (6R/1N).

U nastavku je pregled realizacije obaveza:

Ukupno: 7 Realizovano: 6 Nerealizovano: 1 Procenat izvršenja: 85.7 %					
Tip	Sjednica		Kvartal	RB	Naziv teme u Programu rada Vlade
N	29	08.06.2017	2	17	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije
N	47	02.11.2017	3	22	Predlog zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola
N			4	29	Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti
T	18	23.03.2017	1	18	Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. s Programom sprovođenja za 2017. i 2018. i Izvještajem o realizaciji, za 2016. godinu
T	16	10.03.2017	1	19	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini
T	15	02.03.2017	1	20	Akcioni plan za sprovođenje Strategije o unapređenju kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini
T	16	10.03.2017	1	21	Izvještaji ministarstava o radu i stanju u upravnim oblastima za 2016. godinu

Program rada Vlade za 2017.

4. REALIZACIJA ZAKLJUČAKA VLADE CRNE GORE

U toku 2017. od ukupno 15 zaključka s Vlade, njih 11 je realizovano, dok četiri zaključka još nisu dospjela.

5. REALIZACIJA AKTIVNOSTI IZ PROGRAMA RADA MINISTARSTVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA ZA 2017.

Ministarstvo je u Programu rada rada Ministarstva za 2017. godinu imalo ukupno 91 obavezu, odnosno tri obaveze u normativnom dijelu i 88 u tematskom dijelu Programa rada. Ministarstvo je blagovremeno pripremilo:

- Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije;
- Predlog Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola;
- Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti - odloženo (obrazloženje na str. 2).

Sve obaveze iz tematskog dijela Programa rada Ministarstva za 2017. godinu koje se odnose na izvještaj o radu i donošenje strateških dokumenata, su blagovremeno izvršene, i to:

- Izvještaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2016. godinu;
- Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. s Programom sprovođenja za 2017. i 2018. i Izvještajem o realizaciji za 2016. godinu;
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2016. godinu;
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018, za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini.

Od ukupno 91 obaveze planirane Programom rada Ministarstva za 2017. godinu, 83 obaveze su realizovane, što čini 91.2% realizacije, dok osam nije realizovano zbog nedostataka finansijskih sredstava ili je njihova realizacija odložena, što čini 8.8%.

Na osnovu rečenog, može se zaključiti da je Ministarstvo u velikom broju realizovalo obaveze predviđene Programom rada Ministarstva za 2017. godinu, kao i učestvovalo, u saradnji sa drugim ministarstvima, u toku izvještajnog perioda, u domenu svoje nadležnosti u pripremi više akata, odnosno u realizaciji brojnih aktivnosti.

6. IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

6.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda

I Tematski dio

1. Plan promocije antidiskriminacionog zakonodavstva – medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja

Medijska kampanja je usmjerena na podizanje svijesti javnosti u Crnoj Gori, posebno prema osobama sa invaliditetom, LGBT populaciji, Romima, diskriminaciji po osnovu rodnog identiteta i drugim najčešće diskriminiranim društvenim grupama i odvija se na TV i radio stanicama, dnevnoj štampi, portalima i društvenim mrežama, te bilbordima i drugim oblicima javne propagande, s ciljem poštovanja svih ljudskih prava, stvaranja podržavajućeg i tolerantnijeg okruženja, poštovanja različitosti drugog. Nakon izrade vizuelnog identiteta kampanje, predstoji izrada medija-plana koji će omogućiti postizanje zadatog cilja, odnosno, podizanje svijesti crnogorske javnosti, posebno prema najranjivijim kategorijama stanovništva. Ovo je takođe kontinuirana aktivnost Ministarstva još od 2011. godine. Realizacija ove aktivnosti za 2017. godinu je u toku.

2. Realizacija „Nastavnog plana za edukaciju državnih službenika, nosioca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, organizacijama i institucijama koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije“ – (Edukacije o antidiskriminacionom zakonodavstvu i praksi)

Kontinuiranu edukaciju i promociju o primjeni antidiskriminacionog zakonodavstva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi počev od 2011. godine, uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, a u skladu sa utvrđenim „Nastavnim planom za edukaciju državnih službenika, nosioca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, organizacijama i institucijama koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije“

Edukacija se realizuje kroz 6 trening modula, a svaki modul se sastoji od jednog seminara (teorijski dio) i radionice (praktični dio). Prvi modul je posvećen opštem pravnom režimu zaštite od diskriminacije, dok se u okviru ostalih 5 modula tretiraju pitanja zaštite od diskriminacije najranjivijih društvenih grupa i to: zabranu diskriminacije lica sa invaliditetom, zabranu rasne diskriminacije (diskriminacije RE populacije), zaštitu od diskriminacije LGBTI populacije, diskriminacije po osnovu rodnog identiteta, zdravstvenog stanja, odnosno, oboljelih od AIDS-a i HIV+.

Edukacijom su u dosadašnjem periodu bili obuhvaćeni predstavnici sudstva, tužilaštva, Institucije Ombudsmana, nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava, zatim predstavnici svih područnih jedinica i ispostava policije u Crnoj Gori, predstavnici lokalnih samouprava, predstavnici svih inspeksijskih službi u Crnoj Gori, predstavnici svih sudova za prekršaje, te predstavnici tužilaštva u Crnoj Gori i ustanova socijalne i dječije zaštite. U 2017. godini ovaj ciklus edukacije pohađali su predstavnici organa državne uprave zaduženi za saradnju sa ranjivim društvenim grupama.

3. Praćenje realizacije mjera predviđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine

U proteklom periodu vršeno je praćenje implementacije Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine, sa posebnim akcentom na praćenje preporuka za harmonizaciju crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN što je i u fokusu pažnje Evropske komisije.

4. Realizovati potpisivanje Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa predstavnicima lokalnih vlasti u Crnoj Gori u cilju unapređenja kvaliteta života LGBT osoba na lokalnom nivou, sa pet crnogorskih opština

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je do sada potpisalo Memorandume o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije LGBTI populacije i promociji tolerancije prema LGBTI osobama sa 16 crnogorskih opština. **U 2017. godini potpisani su Memorandumi sa opštinama Žabljak i Šavnik.** (U pripremi je potpisivanje Memoranduma sa Andrijevicom, Plavom, Petnjicom i Gusinjem).

5. Akcioni plan za sprovođenje Strategije o unapređenju kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, za 2017.godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini

Vlada je u I kvartalu usvojila Izvještaj o sprovođenju Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018. za 2016. godinu, kao i Akcioni plan za 2017. godinu.

LGBTI Akcioni plan za 2018. godinu je obuhvatao trideset osam (38) mjera u primarnoj nadležnosti državnih institucija i osamnaest (18) mjera u primarnoj nadležnosti organizacija civilnog društva.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je bilo direktno odgovorno za realizaciju 11 mjera, od kojih je do sada realizovalo 10, dok je realizacija jedne mjere u toku:

- Formiranje Radne grupe za izradu Zakona o registrovanom partnerstvu. (realizovano novembar 2017. godine)

- Jačati kapacitete i promovisati antidiskriminatorno ponašanje kroz kontinuirano sprovođenje seminara/radionica i treninga prema utvrđenom Planu implementacije antidiskriminacionog zakonodavstva, i to za: državne službenike, predstavnike pravosudnih organa, predstavnike lokalnih vlasti, područnih jedinica i ispostava policije, inspekcijских službi i drugih zaduženih za pružanje zaštite od diskriminacije. (realizovano jun – novembar 2017. godine)
- Informacija o aktivnosti i praksi pravosudnih organa (policija, sudstvo, tužilaštvo) u vezi sa prijavljenim i procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja, i drugih oblika napada na pripadnike LGBTI populacije. (realizovano decembar 2017. godine)
- Izvještaj o realizaciji aktivnosti proisteklih iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou. (realizovano decembar 2017. godine)
- Potpisati Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama sa lokalnim vlastima. (realizovano jul 2017. godine)
- Saradnja sa lokalnim vlastima sa kojima je potpisan Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama. (realizovano jul 2017. godine)
- Edukacija predstavnika medija o senzibilisanom pristupu u izvještavanju o LGBTI tematici. (realizovano mart 2017. godine)
- Distribucija „Zbirke dobrih praksi u politikama za borbu protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta na lokalnom i regionalnom nivou” crnogorskim opštinama. (realizovano mart 2017. godine)
- Distribucija publikacije “Zabrana diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije u Crnoj Gori u svijetlu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde EU”. (realizovano mart 2017. godine)
- Distribucija publikacije “Bezbjednost i osnovna prava: Dimenzije i perspektive sigurnosti LGBT osoba”. (realizovano mart 2017. godine)
- Medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja. (realizacija u toku).
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je partner u realizaciji 2 mjere iz nadležnosti Uprave policije i 2 mjere iz nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova.

6. Informacija o realizaciji aktivnosti proisteklih iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou

Opštinama s kojim su potpisani Memorandumi upućeni su upitnici u vezi sa realizacijom aktivnosti i obaveza na unapređenju položaja i zaštite prava LGBTI osoba, a shodno ciljevima i obavezama koje proističu iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama. Na osnovu dostavljenih odgovora na upitnike, Ministarstvo je sačinilo izvještaj, koji je sastavni dio Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018, za 2017. godinu.

7. Informacija o aktivnostima i praksi pravosudnih organa (policija, sudstvo, tužilaštvo) u vezi sa prijavljenim i procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja, govora mržnje i drugih oblika napada na pripadnike LGBTI populacije

Kontinuirana aktivnost Direktorata koja se odvija na način da se, svakog decembra, od strane Ministarstva upute zahtjevi za dostavljanje informacija u vezi sa prijavljenim i procesuiranim slučajevima diskriminacije, nasilja, govora mržnje i drugih oblika napada na pripadnike LGBTI populacije i to: Upravi policije, Vrhovnom državnom tužilaštvu i Vrhovnom sudu Crne Gore. Navedene institucije su dostavile tražene podatke, koji su objedinjeni i predstavljaju sastavni dio Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2017 za 2017. godinu.

8. Praćenje i izvještavanje o realizaciji mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za Poglavlje 23 i Poglavlje 19

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava implementira mjere iz Akcionih planova za Pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i Pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo je, u predviđenim rokovima, naznačenim u Akcionim planovima za sprovođenje ovih poglavlja dostavljalo informacije i ažuriralo podatke koji se unose na Portal za praćenje realizacije mjera, posebno, za Poglavlje 23.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, uz podršku TAIEX-a organizovalo je ekspertsku misiju (18-19. decembra 2017.) čiji je cilj bio izrada Vodiča za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Cilj misije je bio da u razgovoru sa predstavnicima državnih institucija (Ministarstva pravde, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva održivog razvoja i turizma), predstavnika sudstva, tužilaštva, inspekcijских

organa, institucije Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda i predstavnika nevladinih organizacija za zaštitu prava lica sa invaliditetom razmjene mišljenja i iskustva na temu izazova u implementaciji ovog Zakona. Kao rezultat ekspertske misije Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je dobilo preporuke i smjernice za izradu Praktičnog vodiča za primjenu Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom .

9. Saradnja sa Evropskom komisijom za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI)

ECRI je dostavio Nacrt izvještaja o Crnoj Gori, nakon čega su prikupljeni odgovori od svih relevantnih institucija i proslijeđeni, ponovo ECRI-ju. Time je završen proces dijaloga sa ovom Komisijom i očekuje se u septembru konačni Izvještaj o Crnoj Gori.

Dana 28. marta 2017. godine Sekreterijat ECRI-ja je dostavio generalnoj direktorici Blanki Radošević Marović (Nacionalni oficir za vezu sa ECRI-jem) Nacrt izvještaja o Crnoj Gori (koji je sačinjen na bazi sastanaka predstavnika ECRI-ja sa predstavnicima crnogorskih institucija u oktobru 2016. godine), čime je otpočela faza povjerljivog dijaloga ove Komisije sa crnogorskim institucijama. Sekreterijat ECRI-ja je ovom prilikom zatražio dostavljanje komentara na predmetni Izvještaj do 2. maja, međutim nakon dodatne komunikacije sa istim rok za dostavljanje komentara je produžen do 12. maja.

Po zahtjevu ECRI-ja kontaktirane su 22 institucije/agencije i prikupljeni su komentari u odnosu na predmetni Izvještaj. Isti su upućeni na prevođenje, te su nakon toga, naši konačni komentari na Nacrt izvještaja upućeni Sekreterijatu ECRI-ja u maju 2017. godine.

U septembru 2017. godine ECRI je podnio na usvajanje Izvještaj o Crnoj Gori Evropskom Parlamentu i nakon toga ga je javno objavio.

10. Razvijanje saradnje sa lokalnim samoupravama u cilju promocije Zakona o zabrani lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti i Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti za period 2017-2021. sa Akcionim planom za 2017. godinu i implementacija u praksi

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u okviru projekta PREDIM, a koje realizuje pod pokroviteljstvom Savjeta Evrope, sprovedo je edukaciju 6-7. oktobra na temu „**Modeli izrade lokalnog akcionog plana za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine**“. Pored predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Zajednice opštine, osposobljavanje u ovoj oblasti bilo je organizovano i za predstavnike svih lokalnih samouprava na teritoriji Crne Gore, gradskih opština Tuzi i Golubovci, kao i predstavnike organizacija lica sa invaliditetom na lokalnom nivou.

Na ovoj radionici utvrđene su **smjernice za izradu modela lokalnog akcionog plana** sa preporukama na precizno definisanje nadležnosti i aktivnosti.

Shodno obavezama predviđenim Akcionim planom za 2017-2018. za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti, Zajednica opština Crne Gore je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava drugim resorima i predstavnicima zajednice opština, izradila Model akcionog plana za implementaciju ove Strategije.

11. Organizovanje događaja povodom Međunarodnog dana lica sa invaliditetom

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano radi na podizanju svijesti kod djece najranijeg školskog uzrasta o poznavanju i poštovanju ljudskih prava, tolerancije i različitosti. Ove godine, aktivnosti su bile usmjerene na poštovanje prava djece sa intelektualnim smetnjama. S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava uz saradnju i podršku Programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, povodom Međunarodnog dana lica sa invaliditetom organizovalo je događaj na kome je prezentovana i publikovana Konvencija o pravima lica sa invaliditetom na lako razumljivom formatu za lica sa intelektualnim smetnjama. Takođe, djeca iz NVO "Zračak nade" iz Pljevalja, JU Resursnog centra za djecu i mlade "Podgorica", JU Dnevnog centra iz Pljevalja i JU Resursnog centra za djecu i osobe sa intelektualnim smetnjama i autizmom „1.jun“, priredili su umjetničko-zabavni program.

Na inicijativu Ministarstva za ljudska i manjinska prava, uz podršku Crnogorskog narodnog pozorišta i saradnju organizacija lica sa invaliditetom, i ove godine je predstava iz redovnog repertoara CNP-a „Šćeri moja“ učinjena pristupačnom za sve građane, uključujući i lica sa oštećenem sluha i lica sa oštećenjem vida.

12. Realizovanje edukacije na temu razvijanja komunikacione strategije (organizovanja medijskih i dr. Oblika kampanja), sa ciljem promocije usvajanja novog zakona kojim se reguliše pravni status istopolnih zajednica.

U martu 2017. godine organizovana je obuka na temu „Izrade i implementacije medijske kampanje za promociju Zakona o registrovanom partnerstvu“. Polaznici su bili zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i predstavnici NVO koje se bave ovom problematikom. Obuka je realizovana uz podršku SOGI jedinice Savjeta Evrope, a cilj je bio upoznavanje učesnika sa metodologijom izrade medijskih kampanja uz prenošnje analognih evropskih iskustava.

Takođe, organizovana je i obuka za izradu plana kampanje za medijsku promociju Zakona o registrovanom partnerstvu, koja je održana 31. maj – 2. juna, uz podršku SOGI jedinice Savjeta Evrope. Učesnici obuke su bili predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava, te predstavnici NVO Juventasa, NVO Crnogorska LGBTIQ Asocijacija „Queer Montenegro“ i NVO Asocijacija „Spektra“. Cilj radionice je bio izrada strateškog plana za razvijanje i implementaciju kampanje na predmetnu temu.

Treninge su vodili eksperti iz Irske, koji su ovom prilikom učesnicima prenijeli znanja i iskustva u pripremi i vođenju medijskih kampanja, posebno se osvrnuvši na jednu od najboljih evropskih kampanja o istopolnim brakovima koja je realizovana u Irskoj.

13. Realizovanje edukacije na temu medijskog izvještavanja o ljudskim pravima

U martu 2017. godine, održana je edukacija „*Medijska promocija zakona o registrovanom partnerstvu – izvještavanje na efikasan i korektan način*“, koja je okupila predstavnike Ministarstva za ljudska i manjinska prava, predstavnike LGBTI NVO-a i predstavnike medija u Crnoj Gori. Cilj obuke je bio edukacija predstavnika medija u senzibilnom izvještavanju o LGBTI tematici. Trening je organizovan, takođe, uz podršku SOGI jedinice Savjeta Evrope.

14. Istraživanja o odnosu građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano sprovodi istraživanje o odnosu građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori, na osnovu kojeg prati promjene u stavovima građana po pitanju diskriminacije. Tokom 2011., 2013., 2015. i 2017. godine, sprovedena su četiri istraživanja na ovu temu. Ovogodišnje istraživanje sprovedeno je uz punu finansijsku podršku programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori koja je izvršila izbor istraživačke agencije i finansirala sprovođenje i publikovanje istraživanja. Dobijeni rezultati predstavljaju smjernice za planiranje aktivnosti Ministarstva u narednom periodu i praćenja stanja u odnosu na diskriminaciju najranjivijih društvenih grupa u crnogorskom društvu.

Istraživanje ima za cilj, prije svega, mjerenje stavova građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori, utvrđivanje percepcije i iskustva o diskriminaciji, etničke i druge distance prema ranjivim grupama.

Društvene oblasti u kojima je mjerena diskriminacija su: zapošljavanje; obrazovanje; dostupnost zdravstvenoj zaštiti; zaštiti pred pravosudnim organima; rad ostalih javnih i društveno značajnih službi i organa; diskriminacija u oblasti kulture.

Kao i u dosadašnjim istraživanjima, pokazano je da je najviši stepen distanciranja prema tri društvene grupe na približnom nivou i to je diskriminacija romske i egipćanske populacije, osoba sa invaliditetom, LGBT populacije, starih lica.

Rezultati analize, međutim, pokazuju da su trendovi pozitivni u odnosu na 2015. godinu i to u najvećem procentu kada su u pitanju lica sa invaliditetom

Važan podatak jeste da je značajno veći procenat onih koji kažu da su im poznati zakoni koji tretiraju pitanja zaštite od diskriminacije, u odnosu na 2015. godine.

15. Realizovanje edukacije na temu razvijanja komunikacione strategije (organizovanja medijskih i dr. Oblika kampanja), sa ciljem promocije usvajanja novog zakona kojim se reguliše pravni status istopolnih zajednica.

U martu 2017. godine organizovana je obuka na temu „*Izrade i implementacije medijske kampanje za promociju Zakona o registrovanom partnerstvu*“. Polaznici su bili zaposleni u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i predstavnici NVO koje se bave ovom problematikom. Obuka je realizovana uz podršku SOGI jedinice Savjeta Evrope, a cilj je bio upoznavanje učesnika sa metodologijom izrade medijskih kampanja uz prenošnje analognih evropskih iskustava.

Takođe, organizovana je i obuka za *izradu plana kampanje za medijsku promociju Zakona o registrovanom partnerstvu*, koja je održana 31. maj – 2. juna, uz podršku SOGI jedinice Savjeta Evrope. Učesnici obuke su bili predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava, te predstavnici NVO Juventasa, NVO Crnogorska LGBTIQ Asocijacija „Queer Montenegro“ i NVO Asocijacija „Spektra“. Cilj radionice je bio **izrada strateškog plana** za razvijanje i implementaciju kampanje na predmetnu temu.

Treninge su vodili eksperti iz Irske, koji su ovom prilikom učesnicima prenijeli znanja i iskustva u pripremi i vođenju medijskih kampanja, posebno se osvrnuvši na jednu od najboljih evropskih kampanja o istopolnim brakovima koja je realizovana u Irskoj.

16. Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Opšteg periodičnog pregleda (UPR) stanja ljudskih prava u državama članicama UN-a

Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava učestvovao je u pripremi Izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, u okviru Opšteg periodičnog pregleda (UPR), u pet oblasti: „**Borba protiv diskriminacije**“, „**Nacionalne institucije za ljudska prava**“, „**Obrazovanje i obuke o ljudskim pravima**“, „**Strategije iz oblasti ljudskih prava**“ i „**LGBT osobe**“, koji je odbranjen u januaru 2018. godine.

II Normativni dio

1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije („Sl.list CG 42/2017“) usvojen je u Skupštini Crne Gore 29. juna 2017. godine koji je postigao nivo potpune usklađenosti sa pravom tekovinom EU, odnosno, odgovarajućim Direktivama.

Izmjenama i dopunama ovog zakona uvedeni su novi osnovi diskriminacije (promjena pola i intereseksualne karakteristike), definisana su postupanja koja se neće smatrati diskriminacijom, unaprijeđene su norme kojima se uređuje diskriminacija u pristupu dobrima, robi i uslugama, vaspitanju, obrazovanju i stručnom osposobljavanju, radu i zapošljavanju, pripadnosti političkoj, sindikalnoj ili drugoj organizaciji. Zakon eksplicitno navodi i zabranu po osnovu rase, boje kože, nacionalne i etničke pripadnosti u oblasti obrazovanja, rada, zapošljavanja, izbora zanimanja, stručnog osposobljavanja, socijalne zaštite, socijalnih davanja, zdravstvene zaštite i stanovanja. Definisana je i diskriminacija djece, proširene nadležnosti Zaštitnika i pooštrena kaznena politika. Novim članom kojim se navode postupanja koja se neće smatrati diskriminacijom značajno se olakšava primjena Zakona od strane Zaštitnika, kao i pravosudnih organa.

6.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica

I. Tematski dio

1. Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori

Ovom informacijom je prezentovano stvarno stanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Centrima za socijalni rad, Zavodu za socijalnu i dječiju zaštitu i Zavodu za zapošljavanje. Vlada Crne Gore Informaciju će usvojiti zajedno sa Informacijom o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori za 2018 godinu.

2. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu

U skladu sa članom 38 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, Vlada najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Vlada Crne Gore, na sjednici od 23. marta 2017 godine, razmotrila i usvojila Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2016. Godini.

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica za 2016. godinu, Skupština Crne Gore je usvojila na Devetoj sjednici Prvog redovnog(proljećneg) zasjedanja u 2017 godini, odnosno 02. juna 2017.godine.

3. Organizovanje okruglih stolova

U cilju što boljih integracija manjina u crnogorsko društvo, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo okrugle stolove na teme;

- ***Follow up seminar - Drugi ciklus - nastavak seminara o sprovođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Crnoj Gori***

U cilju boljeg sprovođenja preporuka dobijenih na osnovu ovog Izvještaja Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Savjetodavnim odborom Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope 07. Februara 2017.godine u Podgorici je organizovalo *follow up* seminar - Drugi ciklus - nastavak seminara o sprovođenju Okvirne

konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Crnoj Gori. Seminar je imao dvije sesije. U prvoj sesiji tema je bila: Suzbijanje netrpeljivosti, rasizma, ksenofobije, naročito protiv Roma, uključujući političku arenu, dok je druga sesija imala dvije teme u okviru tematske rasprave. Prva tema je bila: Obrazovanje i jezička prava nacionalnih manjina, a tema druge sesije se bavila funkcionisanjem savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Na seminaru su učestvovali predstavnici nadležnih ministarstva, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, nacionalnih savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Zajednice opština Crne Gore, predstavnici lokalnih samouprava, sudstva, tužilaštva, Uprave za kadrove, Javnog servisa i nevladinih organizacija.

➤ ***Seminar: Domaći pravni okvir i međunarodni standardi zaštite manjinskih prava sa fokusom na Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima***

U cilju boljeg upoznavanja sa domaćim pravnim okvirom i međunarodnim standardima zaštite manjinskih prava, sa posebnim fokusom na Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima, organizovan je seminar u hotelu Primavera, Ulcinj, 18-19 decembra 2017. godine. Tokom seminara planirane su mjere u cilju što efikasnijeg sprovođenja preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope vezano za Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima u odnosu na Crnu Goru.

4. Saradnja sa Savjetima manjina

Ustav Crne Gore, članom 79 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, između ostalog i na osnivanje Savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava (član 79 stav 1 tačka 13). Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (»Službeni list RCG«, br. 31/06, 51/06 i 38/07, 2/11 i »Službeni list CG«, broj 031/17), članom 33 definisano je sljedeće:

“Manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice”.

Radi boljeg unapređenja manjinskih prava neophodna je saradnja sa savjetima, i u tom kontekstu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2017. godine nastavilo je sa kontinuiranom saradnjom sa svim manjinskim savjetima u Crnoj Gori. Više informacija o saradnji sa savjetima manjinskih naroda nalazi se u Izvještaju o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, koji je Ministarstvo dužno

objaviti i dostaviti Vladi na usvajanje do kraja I kvartala tekuće godine, za prethodnu godinu.

5. Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski jezik

Ministarstvo je nastavilo sa praksom prevođenja i publikovanja pravnih propisa i drugih sadržaja koji se tiču manjinskih naroda na manjinskim jezicima.

6. Organizacija tematskih okruglih stolova sa NVO sektorom

U skladu sa dogovorenom dinamikom, sa predstavnicima nevladinih organizacija organizovani su okrugli stolovi sa jasno naznačenim temama. Predstavnici Ministarstva su prisustvovali događajima na svaki poziv upućen od strane NVO sektora

7. Kvartalni sastanci sa NVO sektorom

U cilju što uspješnije saradnje i realizovanja zajedničkih aktivnosti nastavila se ustanovljena praksa održavanja kvartalnih sastanaka sa predstavnicima NVO sektora. Sastanci su održani u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

8. Treći Izvještaj Crne Gore o sprovođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina

Crna Gora je 16. juna 2017. godine dostavila *Treći Izveštaj o ostvarivanju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina* koji je podnjet na osnovu Člana 25 stav 2 Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina SE.

Crna Gora je, nakon obnove nezavisnosti, pismom ministra inostranih poslova od 06. juna 2006. godine, izjavila da prihvata sve obaveze koje proizilaze iz konvencija i sporazuma Savjeta Evrope koje je potpisala ili ratifikovala bivša državna zajednica Srbija i Crna Gora. Dodjeljujući status posmatrača Crnoj Gori, Komitet ministara SE je još u pretprijemnom periodu priznao Crnoj Gori članstvo u konvencijama i protokolima otvorenim za pristup država nečlanica, kao i sukcesorski status u određenom broju tzv. zatvorenih konvencija. Izmeću ostalih i Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina (u daljem tekstu: *Okvirna konvencija*).

Crna Gora je 11. maja 2007. godine postala punopravna članica Savjeta Evrope, a članstvo u Okvirnoj konvenciji joj je priznato od 06. juna 2006. (datum izjave o sukcesorskom statusu u konvencijama i protokolima SE, kojih je strana ili potpisnica bila bivša državna zajednica Srbija i Crna Gora).

Na osnovu odredbe iz člana 25. stav 1. Okvirne konvencije, Crna Gora je dostavila svoj Inicijalni izvještaj u junu 2007. godine, nakon čega je Savjetodavni komitet počeo pregled tog Izvještaja na svom 30. sastanku u periodu od 05. do 09. novembra 2007. godine.

Treći izvještaj je sačinjen uz koordinaciju Ministarstva za ljudska i manjinska prava, uz učešće Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva prosvjete, Ministarstva kulture, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva sporta, Centra za razvoj i očuvanje kulture manjina u Crnoj Gori, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Uprave za kadrove, Univerziteta Crne Gore, Javnog servisa Crne Gore, Zajednice Opština Crne Gore, Zavoda za statistiku, Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, i dr.

Treći izvještaj Crne Gore ima za cilj da ukaže na zakonodavne, institucionalne i druge mjere koje je Crna Gora preduzela i preduzima da bi realizovala obaveze utvrđene Okvirnom konvencijom. Prateći preporuke sadržane u Drugom mišljenju Savjetodavnog Komiteta i Rezoluciji Komiteta ministara, Izvještaj se, koliko je bilo moguće, pridržava forme odgovora na pojedina pitanja.

9. Praćenje i izvještavanje realizacije mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za Poglavlja 19 i 23 (manjinska prava)

S obzirom da je Crna Gora otvorila pregovaračka poglavlja 19 i 23, prate se definisane mjere iz Akcionog plana za potrebe pregovora, kao i periodično izvještavamo o stepenu njihove realizacije (poseban sastavni dio koji se odnosi na manjinska prava).

II. Normativni dio

1. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama

Vlada Crne Gore, na sjednici od 11. jula 2016. godine, utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Zakon je usaglašen sa preporukama Evropske komisije i Venecijanske komisije, odnosno Savjeta Evrope. U Radnoj grupi osim predstavnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i svih šest savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, svoje predstavnike su imali i Ministarstvo finansija, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Odbor za ljudska prava Skupštine Crne Gore i nevladine organizacije. Skupština Crne Gore na petoj sjednici Prvog redovnog (proljećnog) zasijedanja u 2017. godini, tačnije 27. aprila 2017. godine, usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Zakon je u potpunosti usklađen sa preporukama Venecijanske komisije i Savjeta Evrope.

Osnovni razlozi donošenja ovog Zakona usmjereni su ka intervenciji u dijelu institucionalne podrške ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, transparentnosti i efikasnosti procedura kojima se vrši raspodjela sredstava za realizaciju projekata namijenjenih aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta, pravno pozicioniranje Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina (CEKUM-a), kao i jačanje kapaciteta Savjeta, preciznije se definišu određeni pojmovi kao što je „značajan dio”, i slično.

Reforma Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je fokusirana na sprečavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda, kao i podizanju kvaliteta monitoringa i evaluacije podržanih projekata. Takav pristup je zasnovan i na određenim manjkavostima koje su uočene od strane državnih institucija koje vrše kontrolu utroška budžetskih sredstava (Državna revizorska institucija), Evropske komisije, Savjeta Evrope, nadležnog komiteta UN, i drugih subjekata.

Ovim Predlogom savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za funkcionisanje i realizaciju programskih sadržaja obezbjeđuju se sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta.

Reforma Fonda za manjine je fokusirana na sprječavanje objektivno mogućeg konflikta interesa, uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava Fonda, kao i podizanju kvaliteta monitoringa i evaluacije podržanih projekata. Fond se finansira iz budžeta Crne Gore sa najmanje 0,15 % sredstava tekućeg budžeta.

Izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, pravno se pozicionira Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina . U cilju promocije i zaštite manjinskih prava, podsticanja očuvanja, razvoja i izražavanja kulture manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podsticanja duha tolerancije i međukulturalnog dijaloga i uzajamnog poštovanja i razumijevanja , Vlada Crne Gore je osnovala Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina.

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama dato je i pravo na upotrebu svog jezika i pisma. Posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama preciznije se definišu određeni pojmovi, pa se tako „značajan dio” zamjenjuju se riječima: „najmanje 5%”, dakle u jedinicama lokalne samouprave u kojima pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica čine većinu ili 5 % stanovništva, prema rezultatima dva poslednja uzastopna popisa, u službenoj upotrebi je i jezik tih manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Članom 28 Zakona o manjinskim pravima i slobodama definisana je obaveza lokalne samouprave, da u jedinicama lokalne samouprave u kojima većinu ili najmanje 5% stanovništva, u dva uzastupna popisa stanovništva, čine manjinski narodi i druge manjinske

nacionalne zajednice, lokalna samouprava je dužna da, u okviru plana i programa za djelotvorno učešće lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova ili donošenjem posebnog plana i programa, preko savjeta odnosnih manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, obezbijedi uslove za učešće manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u donošenju programa razvoja opštine, prostornih i urbanističkih planova, budžeta i opštih akata kojima se utvrđuju prava i obaveze građana i uredi način i postupak učešća manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u vršenju javnih poslova i da odredi organ koji sprovodi javnu raspravu po tim i drugim aktima”.

Članom 33 Zakona o manjinskim pravima i slobodama definisano je da manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici, u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava, mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice. Ovim Zakonom savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za funkcionisanje i realizaciju programskih sadržaja obezbjeđuju se sredstva u iznosu od najmanje 0,05% tekućeg budžeta.

Vlada Crne Gore, na sjednici od 24 . avgusta 2017 godine, donijela je odluku o organizovanju javne ustanove **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina** ("Službeni list Crne Gore", br. 060/17 od 30.09.2017.godine).

Skupština Crne Gore je dana 16. oktobra 2017. godine donijela je Odluku o izmjenama i dopuni odluke o osnivanju **Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** ("Službeni list Crne Gore", br. 068/17 od 20.10. 2017. godine).

2. Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola

Ovim zakonom će se dodatno urediti oblast manjinskih prava i sloboda posebno u dijelu izbora, upotrebe i javnog isticanja nacionalnih simbola manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Vlada Crne Gore je na 47. Sjednici Vlade Crne Gore od 02.11.2017. godine utvrdila Predlog Zakona o izboru, upotrebi javnom isticanju nacionalnih simbola. Ovim Zakonom uređuje se pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u našoj državi.

Zakon o upotrebi nacionalnih simbola je donijet 2000. godine. Ovim Zakonom se uređuje pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. S obzirom na vremensku prevaziđenost ovog Zakona, donošenje novog Ustava Crne Gore, njegove manjkavosti u dijelu izbora nacionalnih simbola itd. pristupilo se izradi novog zakona. Nacrt zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola je usklađen sa Evropskim

zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorima Ujedinjenih Nacija i Savjeta Evrope kojima je definisana zaštita nacionalnih identiteta.

U praksi, veoma često se prilikom različitih javnih skupova, manifestacija i drugih događaja upotrebljavaju različiti simboli, prije svega zastave, za koje ne postoje saznanja ko ih je utvrdio, čije su, odnosno čiji identitet izražavaju itd. Slična je situacija kada je u pitanju upotreba simbola u organima državne uprave ili lokalne samouprave, te i kada je u pitanju privatna upotreba simbola.

Ovim Zakonom se definiše izbor, upotreba i isticanje nacionalnih simbola, kako javno tako i privatno, a i jasno se definišu situacije kada je upotreba nacionalnih simbola zabranjena.

Pored postojanja direktiva iz domena ljudskih prava, a koje se odnose na pojedine oblasti ostvarivanja tih prava, oblast koju tretira Predlog zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola je uređena propisima koji pripadaju tzv. mekom pravu (soft law), što ostavlja mogućnost da svaka zemlja implementira propise i preporuke zadržavajući specifičnost svog sistema.

6.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama

1. Saradnja i finansijska podrška vjerskim zajednicama u Crnoj Gori

Ministarstvo pruža finansijsku podršku vjerskim zajednicama u Crnoj Gori. U cilju pružanja finansijske podrške i namjenske raspodjele materijalne pomoći vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, a na osnovu internog akta – Kriterijum za dodjelu materijalne pomoći vjerskim zajednicama, ovaj Direktorat je u 2017. godini dodijelio ukupno 199.965,34 eura i to:

R.br.	Vjerske zajednice	Iznos sredstava
1.	Srpska pravoslavna crkva (Mitropolija crnogorsko-primorska i Eparhija budimljansko nikšićka)	44.183,41 eura
2.	Crnogorska pravoslavna crkva	58.015,70 eura
3.	Islamska zajednica u Crnoj Gori	55.888,31 eura
4.	Katolička crkva (Kotorska biskupija i Barska nadbiskupija)	24.377,92 eura
5.	Jevrejska zajednica Crne Gore	17.500,00 eura
	UKUPNO:	199.965,34 eura

2. Praćenje sprovođenja aktivnosti Mješovitih komisija za implementaciju: Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolicе, Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori

Prihvatajući koncept građanske države, savremena Crna Gora prepoznaje nacionalnu i vjersku raznolikost kao svoj civilizacijski potencijal. U skladu sa tim, pitanje vjerskih zajednica bilo je u kontinuitetu u fokusu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama.

U proteklom periodu obišle su vjerske zajednice:

- Islamska zajednica u Crnoj Gori - Podgorica;
- Eparhija budimljansko nikšićka – Berane, Nikšić;

- Crnogorska pravoslavna crkva - Cetinje;
- Kotorska biskupija - Kotor;
- Barska nadbiskupija - Bar i
- Jevrejska zajednica - Podgorica.

Tokom navedenih obilazaka posebna pažnja posvećena je pitanjima od interesa za vjerske zajednice. Takođe, predstavnici ministarstva su prisustvovali i odazvali se pozivima svih vjerskih zajednica za obilježavanje značajnih datuma (postavljanje kamena temeljca za izgradnju sinagoge u Crnoj Gori; otvaranje katedrale svetog Petra apostola u Baru...).

U ovoj godini započeta je aktivnost na izradi dokumenta za unapređenje odnosa između države i vjerskih zajednica, kao i organizaciji Konferencija na različite teme kada je u pitanju sloboda vjeroispovijesti, misli i savijesti.

U 2017. godini Direktorat je nastavio aktivnosti na sprovođenju potpisanog Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolicе, Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori.

II Normativni dio

1. Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti – odložena realizacija

Crna Gora je poznata i prepoznata po međuvjerskoj različitosti, toleranciji i skladu, i to predstavlja jednu od njenih najvećih vrijednosti koja se izuzetno poštuje. U skladu s tim, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava prepoznalo je potrebu preispitivanja predloženog Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Smatramo da je potrebno sprovesti dodatne, široke konsultacije sa svim relevantnim subjektima u Crnoj Gori kako bi se postigao konsenzus o ovom Zakonu. Nakon što budu sprovedene planirane konsultacije i eventualne izmjene u Nacrtu zakonu, isti će biti dostavljen Vladi Crne Gore.

6.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Tokom izvještajnog perioda, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti sprovelo je brojne kampanje i edukacije u cilju podizanja svijesti o važnosti pitanja rodne ravnopravnosti i jednakih mogućnosti i implementacije Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Kroz ove aktivnosti obuhvaćen je veliki broj direktnih aktera koji se bave pitanjem rodne ravnopravnosti. U fokusu djelovanja su aktivnosti koje su se posebno odnosile na edukaciju u vezi sa domaćim i međunarodnim antidiskriminacionim zakonodavstvom, veće političke participacije žena, boljeg ekonomskog položaja žena, te borbe protiv svih oblika nasilja nad ženama.

I Tematski dio

1. Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017 - 2021. s Programom sprovođenja za 2017. i 2018. i Izvještajem o realizaciji, za 2016. godinu

Vlada Crne Gore je u martu 2017. godine, je donijela *Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori 2017 - 2021 (treći po redu) sa Programom sprovođenja 2017-2018* - razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori sa ciljem osiguranja rodne ravnopravnosti u kreiranju i sprovođenju svih nacionalnih i lokalnih politika, te u radu svih pravnih subjekata na nivou države, koji je pripremio Ministarstvo za ljudska i manjinska prava države. Istovremeno Vlada je usvojila i Izvještaj o sprovođenju PAPRR-a za 2016. godinu.

2. Sprovoditi edukacije za kadar u obrazovno-vaspitnim ustanovama na svim nivoima po pitanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama, o jednakoj zastupljenosti žena i muškaraca u svim sferama društvenog života.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, je 13. oktobra 2017. godine u saradnji sa Zavodom za školstvo, organizovalo jednodnevni seminar na temu: Rodna ravnopravnost u obrazovanju sa posebnim osvrtom na rodno zasnovano nasilje. Ciljna grupa bili/e su nastavnici/e različitih struka osnovnih i srednjih škola u Crnoj Gori, posebno nastavnici/e građanskog vaspitanja/obrazovanja. Broj učesnika/ca na pomenutoj radionici je 30.

3. Organizovati javne tribine, konferencije, predavanja o nasilju nad ženama kao i obuke raznih ciljnih grupa

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore je u saradnji sa Koordinacionim tijelom za rodnu ravnopravnost Republike Srbije, Timom za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije i Regionalnom školom za javnu upravu (ReSPA)

organizovalo regionalnu konferenciju na temu „Mjerenje rodne ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu“, 01. decembra 2017. godine u Danilovgradu. Konferencija je kao ciljnu grupu imala javne službenike i službenice iz relevantnih vladinih institucija, kao i predstavnike i predstavnice parlamentarnih odbora, kancelarija ombudsmana, nacionalnih statističkih zavoda i civilnog društva koji se bave pitanjima rodne ravnopravnosti u zemljama Zapadnog Balkana. Broj učesnika: 50.

4. Organizovanje foruma za saradnju sa NVO

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 05. jula 2017. organizovalo Forum sa NVO na temu: Izvještavanje o sprovođenju CEDAW (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena). Forum je okupio 15 učesnika/ca.

5. Kampanja u sklopu obilježavanja „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, je u saradnji sa kancelarijom UNDP-a i Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, Podgoricom, kao i opštinama Bijelo Polje, Berane i Tivat, organizovalo 4 javna časa u navedenim gradovima povodom obilježavanja *kampanje „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“*, za učenike/ce osnovnog i srednjeg obrazovanja. Nakon pozdravnih riječi i upoznavanja sa radom i nadležnostima Ministarstva za ljudska i manjinska prava i saradnjom između Ministarstva sa opštinama, sa učenicima/ama je razgovarano o tome da li su se dosad susretali sa nasiljem, da li znaju koji su to oblici nasilja, kao i o mehanizmima zaštite, kao i njihovim stavovima i percepcijama o rodnoj ravnopravnosti i rodno zasnovanom nasilju. Broj učenika na tribinama: 190.

➤ Podrška kampanji „Neželjena“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava podržalo je kampanju „Neželjena“, inicijativu usmjerenu isključivo na problem selektivnih abortusa kao drastičnog primjera rodne diskriminacije, uz puno poštovanje reproduktivnih, zakonom garantovanih prava žena, koja je započela novembra 2017. godine. Kampanju je pokrenuo NVO „Centar za ženska prava“ je u saradnji sa Agencijom McCann, a istom se pozivaju građane/ke i nadležne institucije da reaguju na ovako ozbiljan problem, mijenjaju patrijarhalne stavove o ženama i muškarcima u Crnoj Gori, kao i da potpišu peticiju čiji je cilj sprječavanje zloupotrebe ranih prenatalnih testova u svrhu selektivnih prekida trudnoće.

6. Obilježavanje međunarodnih dana

Povodom 15. oktobra, Međunarodnog dana seoskih žena i Svjetskog dana pješčenja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i Fondacija Petrović Njegoš, na inicijativu biciklističkog kluba Perun“ iz Nikšića, organizovana je pješačka tura od Trebjese do gradske pijace, gdje su žene preduzetice izložile štandove sa svojim proizvodima.

7. Održavanje sastanaka Nacionalnog savjeta za rodnu ravnopravnost

II Sjednica Nacionalnog savjeta za rodnu ravnopravnost je zakazana za mart 2017. godine, ali ista nije održana zbog nepostojanja kvoruma, što predstavlja uslov za njeno održavanje.

8. Održavanje redovnih sastanaka koordinacionog odbora za osnivanje Muzeja žena

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u julu 2017. godine organizovalo sastanak u vezi sa realizacijom Inicijative za osnivanje Muzeja žena i kako bismo napravili plan o tome na koji način će Koordinacioni odbor nadalje djelovati i kakva će biti njegova uloga u daljem razvoju Inicijative. U okviru Inicijative za osnivanje Muzeja žena na Cetinju je u septembru organizovana panel diskusija „Kakav Muzej žena nam treba?“. Tema sastanka je izrada Elaborata o opravdanosti osnivanja Muzeja žena Crne Gore, koje realizuje Radna grupa za izradu Elaborata i diskusija je bila prilika kako bi se od potencijalno zainteresovanih aktera/ki iz različitih sektora (nauka, obrazovanje, turizam, ljudska prava itd) moglo čuti kakva su njihova očekivanja od osnivanja Muzeja žena i kako bi se njihove sugestije mogle ugraditi u završnu verziju Elaborata.

9. Podrška opštinama – obuke - nastaviti saradnju i podršku opštinama u cilju efikasnije primjene politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, kroz projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou“ je realizovalo sledeće aktivnosti:

- Juna 2017. godine, održan je u Podgorici jednodnevni seminar sa predsjednicima/cama crnogorskih opština, na temu orodnjavanja politika na lokalnom nivou, kao i obavezama koje proističu iz Memoranduma o saradnji. Broj učesnika/ca: 15.
- Juna 2017. godine, održan je u Podgorici dvodnevni seminar za članove/ice Mreže koordinatora/ki za rodnu ravnopravnost iz crnogorskih opština, na temu orodnjavanja budžeta na lokalnom nivou. Broj učesnika/ca: 20.

- Oktobra 2017. godine, održan je u Podgorici dvodnevni seminar za članove/ice Mreže koordinatora/ki za rodnu ravnopravnost iz crnogorskih opština, na temu: "Učešće žena u javnom i političkom životu". Broj učesnika/ca: 21.
- Organizovana je dvodnevna konferencija 11. i 12. decembra 2017. godine, povodom obilježavanja desetogodišnjice saradnje Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Misije OSCE u Crnoj Gori u oblasti jačanja rodne ravnopravnosti. Konferencija je okupila učesnike/ce iz Crne Gore i regiona koji se bave pitanjima rodne ravnopravnosti. Tom prilikom su prezentovana tri dokumenta: Analiza o primjeni memoranduma o saradnji u oblasti rodne ravnopravnosti i orodnjavanju politika u crnogorskim opštinama, Priručnik o rodnoj ravnopravnosti za službenike/ce i namještenike/ce u lokalnim samoupravama i Model lokalnog akcinog plana Broj učesnika/ca: 50.

Implementacija projekta IPA 2014

- "Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti" -

U okviru projekta IPA 2014 "Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti", koji realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, sprovode se u kontinuitetu aktivnosti vezane za oblasti: antidiskriminacija, jačanje kapaciteta, političko osnaživanje, ekonomsko osnaživanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

U okviru Programa "Podrška anti-diskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti", realizovane su sledeće aktivnosti:

- Kroz IPA 2014, urađena je eksterna evaluacija prethodnog Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017, koja je pokazala da je došlo do unapređenja zakonodavnog i institucionalnog okvira za postizanje rodne ravnopravnosti, da postoje vidljivi rezultati u svim oblastima života kako na nacionalnom tako i lokalnom nivou, ali da još uvijek ima prostora za dalje djelovanje u cilju stvaranja jednakih uslova za sve građane i građanke Crne Gore.
- U oblasti ekonomskog osnaživanja žena, završeni su ciklusi obuka preduzetnica u Glavnom gradu Podgorica i opštini Nikšić.
 - Treninzi u Podgorici realizovani u 5 ciklusa. Svaki ciklus sastoji se od trodnevnog treninga, kao i 10 jednodnevnih na specifične teme. (Registracija, administracija i vođenje biznisa; Promocija proizvoda na društvenim mrežama; Poslovna

- komunikacija; Poreski sistem; Ljudski resursi i odabir tima; Liderstvo i motivacija; Marketing; Finansijski menadžment; Umrežavanje sa poslovnim subjektima; Prodaja)
- Treninzi u Nikšiću realizovani u 4 ciklusa. Svaki ciklus sastoji se od četvorodnevno treninga, kao i 8 jednodnevnih treninga, na navedene specifične teme.
 - Ukupan broj žena koji je do sada prisustvovao treninzima je 134.
 - 14 žena u **Nikšiću** izradilo biznis planove, 15 je u procesu izrade.
 - U **Podgorici** 10 gotovih biznis planova, i 12 u procesu izrade .
 - 6 žena registrovale biznise u Podgorici, u Nikšiću 7.
 - Urađena studija sa predlozima najboljih praksi za uspostavljanje garantnih fondova za preduzetništvo
 - 6 opština (Podgorica, Budva, Bar, Danilovgrad, Berane, Herceg Novi) opredijelila posebna sredstva za žensko preduzetništvo u budžetima za 2018, na inicijativu Ženske političke mreže (u daljem tekstu: ŽPM). Ukupan iznos 120,000 EUR.
 - Postavljen sajt za promociju uspješnih priča žena preduzetnica i plasiranje njihovih proizvoda-www.zenski-biznis.com
- Osnovana ženska politička mreža, koju čine predstavnice 12 pozicionih i opozicionih partija u Crnoj Gori, a koja je već imala tri značajna rezultata:
- Usvajanje amandmana Krivičnog zakona koji se tiče usklađenosti definicije silovanja sa Istanbulskom konvencijom
 - Konferencija za medije povodom predavljanja Zaključka o neophodnim izmjenama crnogorskog zakonodavstva u cilju unapređenja političke participacije žena u Crnoj Gori i sastanak sa radnom grupom za primjenu preporuka OEBS/ODIHRa za izmjenu izbornog zakonodavstva
 - Konferencija za medije na kojoj su predstavile zahtjev za posebnim sredstvima za žensko preduzetništvo u okviru javne rasprave za budžete u lokalnim samoupravama.
 - Dobijena podrška od 7 političkih partija za predložene izmjene izbornog zakonodavstva, a 6 opština (Podgorica, Budva, Bar, Danilovgrad, Berane, Herceg Novi) opredijelila posebna sredstva za žensko preduzetništvo u budžetima za 2018, na inicijativu ŽPM.
- Sprovedeno je istraživanje o nasilju: “Istraživanje o prevalenci, percepcijama, cijeni i multidisciplinarnom odgovoru na nasilje u porodici” koje je predstavljeno javnosti 27. septembra 2017. godine. Studija je postavljena na sajt Ministarstva i može se preuzeti sa linka:
- <http://www.minmanj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=287452&rType=2> .

Odbrana CEDAW izvještaja

Nakon podnošenja II Periodičnog izvještaja o sprovođenju CEDAW Konvencije, dostavljeni su dodatna pitanja i komentari Crnoj Gori, na koje je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u koordinaciji sa ostalim nadležnim institucijama, blagovremeno dostavilo odgovore. Crna Gora je predstavila gore navedeni Izvještaj CEDAW Komitetu jula 2017. Zaključna razmatranja i preporuke CEDAW komiteta možete preuzeti sa linka:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fMNE%2fCO%2f2&Lang=en

6. 5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana

1. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2017. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2016. godinu

Akcionim planom je utvrđen značajan broj aktivnosti u cilju veće integracije romske i egipćanske populacije i utvrđeni nosioci tih aktivnosti, mjere i rokovi za njihovu realizaciju, dok Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2016. prikaz realizacije planiranih mjera kao i postinute rezultate.

2. Organizacija ljetnjih i zimskih boravaka u dječijim odmaralištima za učenike romske i egipćanske populacije

U cilju promocije važnosti obrazovanja i motivacije za nastavak obrazovanja nakon osnovne škole, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava svake godine organizuje zimovanja i ljetovanja za djecu romske i egipćanske populacije VII, VIII i IX razreda. Zimovanje je organizovano u periodu od 15-22. januara 2017. godine u Dječijem odmaralištu na Ivanovim koritima, Cetinje, za 21. učenika/učenice pomenutih razreda iz osnovnih škola srednje i južne regije.

S druge strane, ljetovanje za sedamnaest učenika/ca VII, VIII i IX razreda romske i egipćanske populacije iz osnovnih škola iz srednje i sjeverne regije upriličeno je u periodu od 27. do 31. avgusta 2017. godine takođe u Dječijem odmaralištu na Ivanovim koritima. Pored niza rekreativnih aktivnosti u kojima su djeca imala prilike da uživaju, svakodnevno su pohađali časove romskog jezika, u cilju očuvanja maternjeg jezika i svoje kulture.

3. Regionalni projekat » Integracija Roma 2020 «

Crna Gore je država članica regionalne inicijative „Integracija Roma 2020“ koju implementira Regionalni savjet za saradnju (RCC) zemalja Zapadnog Balkana i Turske. Akcioni tim Regionalnog savjeta za saradnju u saradnji sa državnim organima zemalja potpisnicama Inicijative, organizovao je Krug Foruma Javnih dijaloga o implementaciji politika i prioriternim mjerama o pitanjima Roma. Ovaj Forum je održan u Podgorici 5. jula 2017. godine. Pored toga, organizovane su tematske regionalne konferencije na koje su učešće uzeli predstavnici nadležnih institucija Crne Gore.

Kao posebno važno ističemo da je uz ekspertsku podršku Regionalnog savjeta za saradnju pripremljen jedinstven obrazac za izveštavanje o sprovođenju strateških dokumenata za Rome (primjenjuje se u svim zemljama potpisnicama Inicijative) i pratećih akcionih planova godinu, kao i Akcioni plan za 2017. godinu.

4. Program stipendiranja romskih srednjoškolaca i studenata

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, svake godine obezbjeđuje sredstva za stipendiranje srednjoškolaca i studenata romske i egipćanske populacije, kako bi iste motivisali da dosegnu što veći obrazovni nivo, samim tim, integraciju u društvo i smanjenje začaranog kruga siromaštva koji ovu populaciju karakteriše. Program stipendiranja se realizuje u saradnji sa Romskim Obrazovnim Fondom (REF) i Zavodom za školstvo. Srednjoškolcima se isplaćuju stipendije u iznosu od 60 eura a studentima 150 eura na mjesečnom nivou. Godišnje se za ovu namjenu u budžetu Ministarstva opredijeli blizu 80.000,00 eura. Shodno podacima Ministarstva prosvjete, u akademskoj 2017/18 na fakultetima u Crnoj Gori nastavu pohađa 24 pripadnika romske i egipćanske populacije (8 - M, 16 - Ž). U školskoj 2017/18 srednje škole pohađa 137. pripadnika/ca romske i egipćanske populacije.

5. Obilježavanje 8. aprila - Svjetskog dana Roma

U susret 8. aprilu – Međunarodnom dana Roma, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je dva izvođenja predstave pod nazivom: ***"Da sam neko ko vlada planetom – kratka priča o ljudskim pravima"*** u izvođenju Radojice Stankovića (alijas Šanta Panta) u Centru za kulturu Berane za preko četiri stotine djece iz prvih razreda gradskih i prigradskih osnovnih škola.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je finansiralo pisanje scenarija i realizaciju ove predstave u cilju učenja o toleranciji, jednakosti, poštovanju ljudskih prava kao jednom od osnovnih stubova sistema vrijednosti Evropske unije. U okviru integracionih procesa Crne Gore, Ministarstvo nastoji da se i djeca od najranijeg uzrasta uključuju i uče o svojim ljudskim pravima, o važnosti tolerancije, uvažavanja različitosti, drugih kultura, nacionalnosti, vjera.

Istim povodom, u organizaciji Ministarstva kulture i Ministarstva za ljudska i manjinska prava upriličena je dodjelu nagrade za najbolji istraživački prilog u prethodnoj godini na temu „Socijalna inkluzija Roma u Crnoj Gori“. Nagrada je pripala Adriatic radiju iz Bijelog Polja.

6. Unapređivanje zdravlja pripadnika romske i egipćanske populacije/preventivni pregledi

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, kontinuirano sprovodi aktivnosti organizovanih preventivnih pregleda i promocije važnosti očuvanja zdravlja. S tim u vezi, u Domovima zdravlja u Danilovgradu, Beranama, Bijelom

Polju i Nikšiću sprovedene su akcije ultrazvučnog snimanja abdomena, pregledi štitaste žlijezde, mamografija, snimanje pluća i kontrole nivoa šećera u krvi i hipertenzije za pripadnice romske i egipćanske populacije iz pomenutih gradova. Pregledima je obuhvaćeno osamdeset žena i ukazano još jednom na važnost zdravstvene zaštite.

7. Edukacija roditelja, djece, RE aktivistkinja, službenika/ca državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkih i prisilnih brakova među romskom i egipćanskom populacijom

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23 i Akcionim planom za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 za 2017. godinu u saradnji sa nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama, realizovalo je osam edukativnih radionica namijenjenih roditeljima romske i egipćanske djece, djeci, romskim aktivistkinjama, službenicima/službenicama državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkim prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom. Edukativne aktivnosti sprovedene su u Tivatu, Kotoru, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Herceg Novi, Nikšiću i Podgorici. Aktivnošću je bilo obuhvaćeno 110 učenika/ca i 150 pripadnika romske i egipćanske populacije.

8. Organizovati kampanje u romskim i egipćanskim naseljima o problemu nasilja u porodici i prisilnim brakovima RE djevojčica

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23 i Akcionim planom za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 za 2017. godinu u saradnji sa nadležnim institucijama i nevladinim organizacijama, realizovalo je dvanaest kampanja u romskim i egipćanskim naseljima u Ulcinju, Baru, Tivatu, Kotoru, Budvi, Cetinju, Beranama, Bijelo Polje, Pljevljima, Herceg Novi, Nikšiću, i Podgorici o problemu nasilja nad ženama i prisilnim dječjim brakovima. Tom prilikom distribuirani su informativni flajeri na crnogorskom, romskom i albanskom jeziku.

9. Obezbjedjivanje besplatnih udžbenika za romske i egipćanske učenike/učenice I, II i III razreda osnovne škole

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, kontinuirano u budžetu obezbjeđuje sredstva za kupovinu kompleta udžbenika koji se zatim, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, distribuirani svim učenicima/učenicama romske i egipćanske populacije I, II i III razreda osnovne škole. Za školsku 2017/18 godinu, Ministarstvo je opredjelilo 36.358,40 €.

10. Organizacija ljetnjeg kampa romskog jezika

U okviru sedmodnevnih ljetnjih i zimskih boravaka djece VII, VIII i IX razreda koje Ministarstvo svake godine organizuje, pored niza rekreativnih aktivnosti u kojima djeca uživaju, svakodnevno se održavaju časovi romskog jezika u cilju očuvanja i obnavljanja romskog jezika i kulture.

11. Obilježavanje 5. novembra – svjetskog dana romskog jezika

Povodom 5. novembra - svjetskog dana romskog jezika, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava doniralo je didaktički materijal, romske bukvarne za neformano učenje romskog jezika, te pribor za učenje, igru i rad djeci u predškolskoj ustanovi „Dina Vrbica“, u prigradskom naselju Konik, Podgorica. Ovu podgoričku ustanovu pohađa najveći broj djece iz romske i egipćanske populacije, njih oko stotinu. Imajući u vidu činjenicu da je romski jezik nestandardizovan i u Crnoj Gori, nadležne institucije i relevantne domaće i međunarodne organizacije, posebnu pažnju posvećuju isticanju važnosti obrazovanja, te očuvanju kulturnog i jezičkog identiteta. U cilju upoznavanja i što potpunijeg razumijevanja života, običaja, jezika i kulture romske zajednice, te sve uspješnijeg smanjenja postojećih predrasuda o njoj, važno je da se djeca informišu o svom jeziku i kulturi, tako i o jezicima i kulturi drugih naroda koji ih okružuju.

12. Organizacija edukacije za pripadnice/ke nacionalnih manjina sa fokusom na Rome i Egipćane u cilju osnaživanja za bavljenje politikom

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je u Podgorici radionicu na temu: “Osnaživanje pripadnika/ca nacionalnih manjina prvenstveno Roma i Romkinja za bavljenje politikom”. Radionica je održana 16.11.2017. u Podgorici. Prava pripadnika/ca romske populacije još uvijek nisu na zadovoljavajućem nivou, te da je potrebno dodatno osnažiti ovu oblast. Ministarstvo sprovodi aktivnosti u cilju pune integracije manjina u društveni život, uz dalje očuvanje i razvijanje njihove nacionalne i kulturne posebnosti, te unaprijeđenja njihovih zakonskih prava i sloboda. Crna Gora je prepoznala izazove sa kojima se suočavaju pripadnici/e romske i egipćanske zajednice i aktivno radi na poboljšanju njihovog društvenog i ekonomskog položaja.

13. Prevod i štampanje pravnih propisa na romski jezik

Ministarstvo je nastavilo sa praksom prevođenja i publikovanja pravnih propisa i drugih sadržaja koji se tiču manjinskih naroda na manjinskim jezicima, između ostalog na romski i albanski.

14. Saradnja sa lokalnim samoupravama na polju izrade i sprovođenja lokalnih Akcionih planova za Rome i Egipćane

Imajući u vidu da su Lokalni akcioni planovi za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana istekli, u cilju pomoći opštinama u kojima žive pripadnici romske i egipćanske populacije, Zajednica opština je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, a uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori pripremila Model Lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana za period 2017-2020. godine.

Model je dostavljen na korišćenje svim opštinama u kojima žive pripadnici romske i egipćanske populacije, sa ciljem da pomogne u obezbjeđenju smjernica i principa na kojima će opštine urediti ovo važno pitanje i donijeti svoje lokalne akcione planove. Model Lokalnog akcionog plana treba da posluži kao dobra osnova da opštine lakše indetifikuju aktivnosti i mjere i pripreme svoje akcione planove, shodno specifičnim potrebama u lokalnoj zajednici.

Uvažavajući potrebu veće socijalne, društvene, ekonomske i obrazovne uključenosti romske i egipćanske populacije u lokalnoj zajednici, nadamo se da ćete prepoznati značaj usvajanja i implementacije Lokalnog plana, koji za rezultat treba da ima značajnije unapređenje uslova i kvaliteta života pripadnika ove populacije.

15. Organizacija tematskih okruglih stolova sa NVO sektorom

U cilju što uspješnije saradnje i realizovanja zajedničkih aktivnosti nastavila se ustanovljena praksa održavanja kvartalnih sastanaka sa predstavnicima NVO sektora. Sastanci su održani u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

16. Podizanje nivoa javne svijesti o potrebi suzbijanja diskriminacije pripadnika/ca romske i egipćanske manjine

U okviru medijske kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja kao i ciklusa edukacija o antidiskriminacionom zakonodavstvu i praksi koje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u kontinuitetu realizuje, fokus je stavljen na zaštitu ljudskim prava pripadnika Roma i Egipćana kao najdiskriminisanije društvene grupe Crnoj Gori i afirmaciju poštovanja različitosti.

17. Obezbjedivanje poštovanja definisanih zakonskih mjera afirmativne akcije prilikom zapošljavanja lica romske i egipćanske nacionalnosti u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove svake godine sprovodi istraživanje na osnovu kog Vlada usvaja Informaciju o zastupljenosti manjinskin

naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori.

Informacijom za 2017. godinu biće prezentovano stvarno stanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Centrima za socijalni rad, Zavodu za socijalnu i dječiju zaštitu i Zavodu za zapošljavanje. Vlada Crne Gore će ovu Informaciju usvojiti zajedno sa Informacijom o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori za 2018. godinu.

6.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova

1. Koordiniranje i praćenje sprovođenja projekta IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je korisnik projekta IPA 2014 – „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”, koji implementira kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori. Ukupan budžet projekta je 908.000,00 eura, od čega EU učestvuje u finansiranju sa 735.000,00 eura, Vlada Crne Gore sa 100.000,00 eura i UNDP sa 73.000,00 eura. U projektu je predviđeno 6 segmenata u okviru kojih se sprovode aktivnosti: 1) percepcije diskriminacije i stavovi, 2) osnaživanje institucionalnih kapaciteta za adekvatnu primjenu ljudskih prava i politika rodne ravnopravnosti, 3) nasilje nad ženama i nasilje u porodici, 4) političko osnaživanje žena, 5) žensko preduzetništvo na lokalnom nivou, 6) podizanje nivoa svijesti, rodna ravnopravnost i osnaživanje žena.

Informacije o sprovedenim aktivnostima tokom 2017. godine date su u sekciji 6.4. Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti.

2. Koordiniranje i praćenje sprovođenja IPA 2015 projekta “Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i Egipćana i drugih ranjivih grupa”

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je apliciralo kod Evropske komisije sa projektom „Promocija i zaštita ljudskih prava Roma, Egipćana i drugih ranjivih grupa”. Projekat je odobren, a finansijska sredstva koja su obezbijedena od strane Evropske komisije iznose 1.000.000,00 eura. Kao implementator projekta izabrana je njemačka organizacija „Help”, a partneri na projektu su: Romski obrazovni fond, Crveni krst Crne Gore i organizacija CEDEM.

Projekat ima za cilj zaštitu ljudskih prava Roma/kinja i Egipćana/ki, kao i drugih ranjivih grupa u Crnoj Gori na trajan i održiv način, u skladu sa međunarodnim standardima, kao i bolji pristup u ostvarivanju njihovih socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava i jačanje kapaciteta državne i lokalne uprave za socijalnu inkluziju Roma/kinja i Egipćana/ki. Projekat se odnosi na opštine Nikšić, Berane i Podgoricu.

Neke od aktivnosti koje su implementirane tokom 2017. godine su:

- Promocija aktivnih mjera zapošljavanja kod poslodavaca u sve tri opštine,
- Trening o antidiskriminaciji za poslodavce,
- Motivaciona kampanja za romsku i egipćansku populaciju u sve tri opštine o pravima u oblasti zapošljavanja,

- Podrška u aktivnom traženju posla,
- Stručno osposobljavanje romske i egipćanske populacije u sve tri opštine,
- Dodjeljivanje grantova za samozapošljavanje (u opremi i alatima) za romsku i egipćansku populaciju,
- Obuka za Saradnike za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u oblasti zapošljavanja,
- Podrška za upis i redovno pohađanje RE djece u državnim vrtićima,
- Podrška procesu desegregacije u obrazovanju romske i egipćanske djece u Podgorici, Nikšiću i Beranama,
- Podfinansiranje projektnih aktivnosti usmjerenih na društvenu uključenost Roma i Egipćana u zajednici,
- Radionice o političkoj participaciji i učešću manjina u sve tri opštine,
- Trening za trenere u oblasti antidiskriminacije,

3. Koordiniranje i praćenje sprovođenja PREDIM projekta

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je jedan od korisnika projekta „Podrška nacionalnim institucijama u prevenciji diskriminacije u Crnoj Gori” – PREDIM. Tokom 2017. godine za Ministarstvo za ljudska i manjinska prava implementirane su sljedeće aktivnosti:

- Istraživanje javnog mnjenja o ljudskim pravima, koje je realizovao CEDEM u periodu od 2. do 20. marta 2017. godine na uzorku od 1038 ispitanika. Rezultati istraživanja dostupni su na:
http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/Diskriminacija%20finalni%20izvjestaj%20-%20cg.pdf Istraživanje je notiralo porast povjerenja građana u nacionalne institucije koje se bave zaštitom od diskriminacije (48,4% 2017. godine u odnosu na 46,8% 2015. godine), kao i snažan porast podrške građana aktivnostima koje se sprovode u cilju zaštite diskriminacije svih ranjivih grupa. Oko 85% građana podržava borbu protiv diskriminacije žena i osoba sa invaliditetom, dok je registrovan značajan porast od 20% građana koji podržavaju borbu protiv diskriminacije LGBT osoba (40% 2017. godine u odnosu na 34,2% 2015. godine).
- Izrada preporuka za komunikaciju i javno zastupanje. Tokom oktobra 2017. godine, konsultant Dragoljub Duško Vuković je u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava uradio preporuke koje će biti korišćene u cilju unapređenja odnose sa medijima i javnošću.
- Obuka na temu Izrada modela lokalnog akcionog plana za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti sa drugim licima za period 2017-2021. godine, koja je održana u periodu 6. - 7. oktobar 2017, uz angažman eksperta – profesora Tihomira Žiljka.
- Radionice na temu strateškog planiranja i menadžmenta za Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 20 -22 oktobar i 15-16 decembar 2017. uz angažman eksperata

Ivane Roanje i prof. Vladimira Obradovića. Tokom radioanica obrađene su teme koje se tiču internih procedura, organizacije, potrebnih obuka i koordinacije unutar Ministarstva, a urađen je i nacrt Strateškog akcionog plana Ministarstva.

- Okrugli sto na temu “Prava nacionalnih manjina u Crnoj Gori”, 31. oktobar - 1. novembar 2017, uz angažman eksperata prof. Siniše Tatalovića, Eve Vukašinović, i dr. Eržebet Šandor (Erzsébet Sándor-Szalayné). Radionica je bila posvećena predstavnicima manjinskih savjeta i jačanju njihovih kapaciteta u cilku upoznavanja sa standardima Savjeta Evrope, kao i konkretnih iskustava iz Hrvatske i Srbije.
- Kampanja o antidiskriminaciji putem društvenih mreža. Kampanja je trajala od novembra 2017 do februara 2018, i kreiran je portal www.antidiskriminacija.me – na kojem su predstavljeni svi ključni međunarodni dokumenti koji definišu standarde iz oblasti prevencije diskriminacije po raznim osnovama, zakonodavni i strateški okvir, kao i relevantni izvještaji međunarodnih i crnogorskih institucija. Putem aktivne kampanje na društvenim mrežama – portal je posjetilo 20.128 korisnika.
- Evaluacija Strategije za unapređenje života LGBTI osoba 2013 – 2018. Uz angažman konsultantkinje Marije Kornelisen (Maria Cornelissen) pripremljena je i sveobuhvatna analiza ove Strategije, koja uključuje prikaz konteksta u kojem je Strategija sprovedena, te opisuje kako je unaprijeđen kvalitet života LGBTI osoba u vremenskom periodu za koji se Strategija donijeta. Takođe je analizirana sama Strategija i godišnji akcioni planovi, kao i institucionalni okvir za sprovođenje Strategije i kako se mijenjao u toku perioda sprovođenja. U završnim poglavljima, analiza se bavi izvorima finansiranja za preduzete mjere i mehanizmima praćenja za sprovođenje Strategije, kao i napretkom ostvarenim u svakoj od devet ključnih oblasti, zajedno sa preporukama za budući period, i izradu sljedeće strategije.
- Studijska posjeta njemačkoj Federalnoj agenciji za antidiskriminaciju (FADA), Berlin, 9-10. novembar 2017. Studijska posjeta je bila usmjerena na razmjenu iskustava sa predstavnicima ključnog saveznog tijela za borbu protiv diskriminacije u Njemačkoj. Tokom serije sastanaka, razmatrana su brojna praktična pitanja u vezi sudske prakse i načina na koji se pruža podrška žrtvama diskriminacije, načinima na kojima treba komunicirati sa javnošću, kao i uopšte o temama iz oblasti ljudskih prava i antidiskriminacije.
- Obilježavanje međunarodnog dana osoba sa invaliditetom, 1. decembar 2017. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava uz saradnju i podršku Programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori u cilju obilježavanja Međunarodnog dana lica sa invaliditetom, organizovalo je skup, na kojem su prezentovane Konvencije o pravima lica sa invaliditetom na lako razumljivom formatu za lica sa intelektualnim oštećenjima i priređen program od strane djece iz resursnih i dnevnih centara.
- Radionica na temu registrovanog partnerstva, 7-8. decembar 2017. Uz angažman eksperta Jana Samnera (Ian Sumner) održana je radionica za članove i članice Radne

grupe za izradu Nacrta Zakona o registrovanom partnerstvu, tokom koje su predstavljeni različiti modeli registrovanog partnerstva koji postoje u Evropi. Ekspert je pojasnio prednosti i rizike svakog od modela, analizirajući i postojeće crnogorsko zakonodavstvo.

- Evaluacija Strategije za zaštitu nacionalnih manjina. Uz angažman ekspertkinje dr. Eržebet Šandor (Erzsébet Sándor-Szalayné), analizirana je primjena nacionalne Strategije manjinske politike za period 2007-2017, sa preporukama za razvijanje naredne strategije. Pored toga, nakon usvajanja Zakona o manjinskim pravima i slobodama 2017. godine, konsultantkinja je analizirala ključne podzakonske akte i pružila stručne komentare kako ih poboljšati.
- Komentari na podzakonske akte Zakona o manjinskim pravima i slobodama. U slopu angažmana na analizi Strategije manjinske politike, ista konsultantkinja dr. Eržebet Šandor (Erzsébet Sándor-Szalayné) je uradila i komentare za unapređenje podzakonskih akata koji se tiču rada Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i raspodjele finansijskih sredstava

4. Koordiniranje i praćenje sprovođenja SOP projekta

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je jedan od korisnika projekta „Sektorski operativni program za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015 – 2017” – SOP. Ovaj projekat je ukupne vrijednosti 15 miliona eura, a u okviru njega je predviđena akcija „Uključivanje marginalizovanih grupa u društvo”, čija je vrijednost 600.000,00 eura, za čiju će implementaciju biti zaduženo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Iako zvanično nije počela implementacija projekta jer se očekuje potpisivanje finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije, tokom 2017. godine održano je više sastanaka svih institucija koje će biti korisnice ovog projekta. U Crnoj Gori je u periodu 27. -29. marta 2017. boravila revizorska misija organizovana od strane DG NEAR-a, kada su sve institucije koje će biti korisnice SOP-a imale organizovane sastanke. Predstavnice Ministarstva za ljudska i manjinska prava su sa revizorima održale sastanak 28. marta.

5. Praćenje realizacije i priprema izvještaja o realizaciji mjera iz Akcionih planova za pregovaračka poglavlja 23 i 19

Odjeljenje prati implementaciju mjera iz Akcionih planova za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u za to predviđenim rokovima, slalo informacije o implementaciji predviđenih mjera u ovim poglavljima, kao i informacije koji su inkorporirane u relevantne izvještaje, uključujući i periodične izvještaje, koji se šalju kao prilog za Izvještaj o napretku.

6. Koordiniranje aktivnosti iz TAIEX programa EU i praćenje realizacije

Ministarstvo je preko programa TAIEX-a (Instrument tehničke podrške i razmene informacija) u 2017. godini organizovalo ekspertsku misiju (18-19. decembra 2017.), čiji je cilj bio izrada vodiča za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Relevantne informacije o ovoj aktivnosti date u sekciji 6.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda pod tačkom 8.

7. Organizovanje obuka za pisanje projekata finansiranih iz pretpristupnih fondova EU

U periodu 26. – 27. decembra 2017. godine, organizovana je obuka na temu “Priprema Akcijskog dokumenta za IPA fondove” za službenike/ce Ministarstva za ljudska i manjinska prava . Uz angažman eksperta prof. Vladimira Obradovića, kroz praktičan rad učesnici/e obuke su radili na izradi Akcijskog dokumenta.

8. Organizovanje obuka iz oblasti evropskih integracija

U periodu 13. – 14. oktobar 2017. godine organizovana je radionica na temu “Važnost komunikacionih vještina u procesu EU integracija”, za službenike/ce Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Učesnici/e su kroz interaktivna predavanja i praktične vježbe, prošli kroz proces obuke na teme: javnog nastupa, davanje intervjua, prezentacije tema za okrugle stolove, pripreme sinopsisa za izlaganja na skupovima posvećenim ljudskim oblastima, prezentovanje ključnih sadržaja na socijalnim mrežama, kao i pisanje stručnih članaka i blogova. Predavač na radionici je bio novinar Dragoljub Vuković.

9. Organizovanje tematskih konferencija, okruglih stolova i kampanja

Ove aktivnosti su realizovane u saradnji sa Ministarstvom u okviru projekata koji su navedeni u gornjim tačkama 1, 2 i 3.

6. 7 Kabinet ministra

Kabinet ministra je sprovodio redovne administrativne i protokolarne aktivnosti.

Ministar Zenka je imao 26 bilateralnih susreta, unutar i van zemlje, u okviru kojih se susreo i razgovarao sa visokim predstavnicima zemalja Evropske unije i zemalja regiona, predstavnicima Evropske unije, UN agencija i regionalnih organizacija.

Prilikom održanih susreta konstatovan je značajan napredak Crne Gore u oblasti poštovanja ljudskih i manjinskih prava i sloboda, unaprijeđivanja politike ostvarivanja jednakih mogućnosti, te usklađivanja domaće legislative sa međunarodnim dokumentima, što je važna pretpostavka ka EU integracijama.

Ministar Zenka imao je tri međunarodne posjete: boravio je u radnoj posjeti Republici Kosovo, predvodio crnogorsku delegaciju na predstavljanju II izvještaja Crne Gore o sprovođenju Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, u Ženevi, Švajcarska i učestvovao ispred Vlade Crne Gore na ministarskoj konferenciji u organizaciji Unije za Mediteran, Evropske komisije i Hašemitske Republike Jordan o jačanju uloge žene u evro-mediterranskom društvu u Kairu, Arapska Republika Egipat.

Ministar je učestvovao na brojnim konferencijama, kulturnim manifestacijama, posebno onim koje su promovisale multikulturalni karakter Crne Gore, javnim časovima, panel diskusijama, okruglim stolovima, radionicama i seminarima iz oblasti zaštite i unaprijeđenja ljudskih i manjinskih prava i sloboda.

U okviru saradnje sa nacionalnim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, ministar za ljudska i manjinska prava je razgovarao sa predsjednicima Hrvatskog nacionalnog vijeća, Bošnjačkog vijeća u Crnoj Gori, Romskog nacionalnog savjeta i Srpskog nacionalnog savjeta.

6. 8 Služba za opšte poslove i finansije⁴

1. Izrada i dostavljanje Godišnjeg finansijskog izvještaja za 2016. godinu Ministarstvu finansija – Državni trezor

Ministarstvo priprema i dostavlja godišnje finansijske izvještaje za prethodnu godinu Ministarstvu finansija u skladu sa važećim procedurama, te u skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbom o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari sprovodi popis pokretne i nepokretne imovine i isti dostavlja nadležnim organima na dalje postupanje.

2. Izvještaj o popisu imovine sa kojom raspolaže Ministarstvo

U skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbe o načinu vođenja pokretnih i nepokretnih stvari, Komisija formirana od strane Ministarstva, rješenje broj 01-023-2273/17-1 na osnovu obilaska prostorija na stanje dana 31.12.2017. godine, amortizaciju osnovnih sredstava vodi u posebnu evidenciju OA obrasca po kontima, te su podaci u nastavku dostavljeni Upravi za imovinu.

R.br.	Vrsta osnovnih sredstava	Stopa amortizacije	Nabavna vrijednost	Ukupna amortizacija - otpisana vrijednost	Sadašnja vrijednost
1.	Umjetnički predmet	0	164,70	0,00	164,70
2.	Transportna sredstva	20	76.990,00	53.512,66	23.477,34
3.	Informaciona tehnologija (rač.opr.kom.prin)	10	42.482,51	20.022,84	22.459,67
4.	Kancelarijski namještaj i oprema	10	62.088,60	46.947,81	15.140,79
5	Telekomunikaciona oprema	20	4.188,13	2.201,72	1.986,41
	U K U P N O:		185.913,94	122.685,04	63.228,90

⁴ Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji koji je stupio na snagu 7. decembra 2017., dotadašnja Služba za opšte poslove i finansije podijeljena je na dvije organizacione jedinice i to: Služba za opšte poslove i Služba za finansijske poslove.

3. Izrada Predloga budžeta Ministarstva za 2018. godinu

U cilju kvalitetne pripreme Zakona o budžetu Crne Gore za 2018. godinu, izrađen je predlog za budžetska sredstva, u skladu sa planiranim aktivnostima za 2018. godinu.

4. Analiza kadrovskih kapaciteta Ministarstva

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, neophodno je sagledati postojeće kadrovske kapacite. Analiza kadrovskih kapaciteta, sadržiće prijedloge eventualno nove organizacije Ministarstva, potrebu za novim kadrovima, kao i mogućnostima unutrašnje preraspodjele poslova.

5. Procedure prijema službenika i namještenika – razvoj ljudskih resursa

Nakon usvajanja Analize kadrovskih kapaciteta Ministarstva, kontinuirano se sprovode postupci za oglašavanje slobodnih radnih mjesta i stručnog usavršavanja službenika i namještenika na nivou Ministarstva za ljudska i manjinska prava. U toku 2017. godine u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava radni odnos zasnovalo je četvoro lica, od kojih troje na neodređeno vrijeme a jedan na pripravnički staž. Kroz učešća na odgovarajućim seminarima i obukama vršeno je osposobljavanje zaposlenih s ciljem jačanja administrativnih kapaciteta.

6. Sprovođenje postupaka javnih nabavki

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama ("Sl. list CG", br. 42/11, 57/14 28/15 i 42/17), i Planom javnih nabavki pokrenuto je 15 (petnaest) postupaka. Predmetni postupci javnih nabavki sprovedeni su u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama metodom otvorenog postupka javnih nabavki, šoping metodom i neposrednim sporazumom. U otvorenom postupku sprovedeno je 3 (tri) postupaka javnih nabavki: usluge avio prevoza i agencijske usluge, medijska kampanja protiv diskriminacije i nabavka putničkog automobila. Šoping metodom sprovedeno je 4 (četiri) postupaka javnih nabavki: za nabavku kancelariskog materijala, za nabavku goriva, usluge štampanja i usluge prevođenja. Neposrednim sporazumom sprovedeno je 8 (osam) postupaka javnih nabavki: za nabavku materijala za posebne namjene, za nabavku kancelarijske opreme, komunikacione usluge-mobilna telefonija, komunikacione usluge-fiksna telefonija, usluge osiguranja od nesreća i zdravstveno osiguranje, usluge osiguranja motornih vozila i tekuće održavanje opreme. U otvorenom postupku javnih nabavki i nabavki Šoping metodom, za vrednovanje ponuda je primijenjen kriterijum - najniža ponuđena cijena.

Ukupan budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2017. godinu iznosio je **1.142.577,16 eura**.

Organizaci ni kod programa	Naziv programa	PLAN (tekući budžet)	IZVRŠENJE
414012221	Administracija	521.899,74	417.979,03
414013261	Ostvarivanje ljudskih prava	259.546,80	251.176,92
414013281	Ostvarivanje rodne ravnopravnosti	26.603,25	24.854,42
414013291	Unapređenje položaja RE populacije ⁵	79.727,62	55.322,56
414013751	Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava	107.240,80	104.437,85
414013752	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	67.558,95	52.744,84

⁵ Shodno obavezama iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava posredstvom Ministarstva finansija dodatnih 80.000,00 eura sa programa *Unapređenje položaja RE populacije* preusmjerava Romskom obrazovnim fondu za isplatu stipendija srednjoškolcima i studentima romske i egipćanske populacije.

7. IZVJEŠTAJ O REALIZOVANIM AKTIVNOSTIMA CENTRA ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE U 2017. GODINI

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore⁶ (u daljem tekstu: CEKUM) je tokom 2017. godine kroz svoje programe intenzivno nastavio da njeguje multikulturalizam, promoviše i razvija kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda, na njihovom maternjem jeziku i na taj način ukazao na osobenosti kulturne tradicije.

CEKUM je realizovao muzičke, likovne, filmske i književne programe ističući kao tradicionalne vrijednosti kulture manjinskih naroda kao i pokazao da svremeno stvaralaštvo obiluje talentima kojima je CEKUM pružio priliku da se pokažu crnogorskoj, a i javnosti u okruženju. S obzirom da programi CEKUM-a promišljaju suživot i multikulturalizam, može se reći da je CEKUM realizacijom svojim programa uspio da izgradi svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima. S druge strane, realizujući svoje programe CEKUM uvijek i prije svega, nastoji da zaštiti ljudska prava svakog pojedinca, prevashodno pravo na kulturni identitet, na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe i druga.

CEKUM veliku važnost pridaje književnom programu i književnim izdanjima u prevodilaštvu smatrajući da je to jedan od značajnijih segmenata upoznavanje književnog stvaralaštva, a samim tim i kulture svih naroda koji žive u Crnoj Gori koji, kroz osobenost jezičkog izražavanja prezentuju svoju kulturu, a putem prevodilaštva uspijevaju bolje prezentirati svoja književna djela.

U nastavku slijede realizovane aktivnosti u 2017. godini:

▪ II Veče klapa Crne Gore

CEKUM je već treću godinu zaredom organizovao Veče klapa Crne Gore koje je održano 07.02.2017.godine u KIC-u Budo Tomović u Podgorici. Publici se predstavilo 12 klapa iz Kotora, Budve, Podgorice, Ulcinja, Bara, Tivta i Herceg Novog, a to su: „Maris“, „Harmonija“, „Incanto“, „Bisernice Boke“, „Alata“, „Assa voce“, „Kalimera“, „Jedinstvo“, „Veterani vazda mladi“, „Castel Nuovo“, „Jadran“ i „Veselice“. Cilj ovog programa, jeste ukazivanje na klapsko pjevanje kao dio crnogorske muzičke tradicije, a podsjećanja radi, UNESCO ga je uvrstio u nematerijalnu svjetsku kulturnu baštinu. CEKUM će se zalagati da sledeće godine unaprijedi ovaj program u međunarodni i da, pored domaćih klapa, ugosti i klape iz okruženja.

⁶ Vlada Crne Gore, na sjednici od 24. avgusta 2017 godine, donijela je odluku o organizovanju javne ustanove Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina ("Službeni list Crne Gore", br. 060/17 od 30.09.2017.godine).

- **Centar je izdao roman akademika Zuvdiye Hodžića „Svi moji“ na albanskom jeziku**

CEKUM je izdao i promovisao roman akademika Zuvdiye Hodžića „Svi moji“ na albanskom jeziku „Të gjithë të e mitë“. Roman je sa crnogorskog na albanski preveo Dimitrov Popović a promovisan je u biblioteci u Ulcinju 16.05.2017. godine, a promocija u Skadru je održana 23.09.2017. godine u biblioteci u Marin Barleti.

- **Koncert hora Stanko Dragojević i klapa Assa Vocce i Alata u Nikšiću**

CEKUM je priredio koncert podgoričkog hora Kulturno – umjetničkog društva „Stanko Dragojević“ koje je zavoji 137 godina rada okupljao generacije članova različitih starosnih doba pravi je primjer multikulturalnog društva, na istoj večeri su nastupali klapa „Alata“ i „Assa Voce“ a koncert je održan je 06.03.2017. u Nikšićkom pozorištu u Nikšiću.

- **Objavljen 11 broj časopisa „Kod“**

U maju je iz štampe izašao novi broj časopisa za kulturu, književnost i nauku „Kod“, u izdanju Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore. Ovo je 11. po redu broj koji je u prvom djelu posvećen preminulom slikaru Đeljošu Đokaju (Gjelosh Gjokaj 1933-2016) a objavljeni su tekstovi autora koji su pisali o njemu.

- **Međunarodni sajam knjiga u Podgorici**

Na Međunarodnom sajmu knjiga koji je održan u Podgorici 2017. godine, CEKUM je već osmu godinu zaredom imao svoj štand. Pored izdanja knjiga i časopisa na štandu CEKUM-a su bile knjige drugih izdavača i poripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori.

- **Predstavljanje knjige "Flamenko utopija" Nadije Rebronje**

CEKUM je 08.06.2017. u Biblioteci „Radosav Ljumović“ u Podgorici organizovao predstavljanje knjige poezije "Flamenko utopija" autorke Nadije Rebronja. O knjizi su govorili: Bogić Rakočević, Ethem Mandić i autorka.

- **Koncert “ BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE” u Skadru, Albanija**

U Skadru (Albanija) je 08.06.2017. godine održan koncert “Biseri narodnog melosa Crne Gore”, u sali pozorišta “Miđeni”. Koncert je prenosila gradska TV1, a emisiju o gostovanju u Skadru snimila je i ekipa RTCG i emitavala u emisiji Mostovi.

- **Predstavljena knjiga "Të gjithë të mite" Zuvdije Hodžiće u Skadru**

CEKUM je u saradnji sa gradskom bibliotekom „Marin Barleti“ iz Skadra 23.09.2017. godine organizovao promociju knjige "Të gjithë të mite" (Svi moji) autora Zuvdije Hodžiće (Beriša). Na promociji su govorili: autor Zuvdija Hodžić, predsjednik Udruženja književnika - Skender Temali, Đovalin Čuni - direktor biblioteke Marin Barleti, kao i Dimitrov Popović koji je preveo knjigu.

- **Slikarka Tea Franca izlagala u Berlinu**

U organizaciji CEKUM-a je 04.09. 2017. godine, u galeriji „Berlin Blue Art Gallery“ u Berlinu –Njemačka, otvorena je izložba akademske slikarke Tee Franca. Izložbu je otvorio dr Ranko Vujačić, ambasador Crne Gore u Berlinu.

- **CEKUM izdao i promovisao roman „Utisci“ autora Bogića Rakočevića**

U Podgorici je, u organizaciji CEKUM-a, 20.10.2017. godine objavljena knjiga " Utisci" autora Bogića Rakočevića. Tim povodom u saradnji sa Narodnom bibliotekom "Radosav Ljumović" organizovana promocija na kojoj su govorili: pof. dr .Lidija Vukčević, Jovanka Vukanović književna kritičarka i autor.

- **Koncert "Biseri narodnog melosa Crne Gore" u Zagrebu, Hrvatska**

U Zagrebu je 28.10.2017. godine, upriličena proslava Lučindana - praznika koji slovi za najveći i najradosniji među crnogorskim iseljeništvom u Hrvatskoj. Pozivom od strane organizatora "Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske" i "Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore - Montenegro" u okviru proslave "Lučindanskih susreta 2017." predstavljen je i koncertni program CEKUM-a "Biseri narodnog melosa Crne Gore" koji za cilj ima njegovanje, očuvanje i popularizaciju tradicionalnih crnogorskih narodnih pjesama.

- **Predstavljena knjiga "Album za prognane" pjesnikinje Rebeke Čilović**

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je promociju zbirku poezije "Album za prognane" pjesnikinje Rebeke Čilović. Promocija je održana 14.12.2017 u Kulturno informativnom centru "Banja", u Podgorici. Na promociji su govorili: profesorica književnosti Ljerka Petković, književnik Enes Halilović i autorka.

- **Objavljen jubilarni 12 broj časopisa „Kod“**

Iz štampe je u decembru izašao novi broj časopisa za kulturu, književnost i nauku „Kod“, u izdanju Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

- **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore izdao zbirku poezije „Versi kamena i mora“ (Poezija suvremenih hrvatskih pjesnika)**

CEKUM je u saradnji sa Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore izdao knjigu „Versi kamena i mora“ (Poezija suvremenih hrvatskih pjesnika Crne Gore). Urednici knjige: Đuro Vidmarović i Zuvdija Hodžić, recenzent: mr.sc. Ksenija Rakočević. U zbirci je zastupljeno dvanaest pjesnika. Zbirka je promovisana u novembru 2017. u Podgorici u Narodnoj Biblioteci „Radosav Ljumović.“

- **Dokumentarni filmovi u koprodukciji sa RTCG**

CEKUM je u 2017. godini, u koprodukciji sa RTCG, snimio i izdao dva dokumentarna filma: „Slikar emotivnih uznesenja“ o Hilmiji Čatoviću i „Mag Stripa“ o Andriji Mauroviću a takođe završio film o Zaimu Azemoviću „Pamet je u narodu“. Filmovi su snimaju o znamenitim ličnostima manjinskih naroda koji su dali svoj dopinos u oblasti kulturnog stvaralaštva a mnogi od njih su zaboravljeni. Da bi se autentično prikazao njihov život i djelo, snimaju se u gradovima gdje su rođeni i gdje su živili i stvarali.

- **Koncerti „BISERI NARODNOG MELOSA CRNE GORE“**

CEKUM je, zbog velikog interesovanja, u Crnoj Gori nastavio i u 2017. godini sa prikazivanjem koncerta „Biseri narodnog melosa Crne Gore“ i to: 28.02.2017. godine u sali Nikšićkog pozorišta, u Kolašinu 24.05.2017. godine u sali Centra za kulturu, u Beranama 29.05.2017. godine u Centru za kulturu, u Pljevljima u „Domu vojske“, u sali Centra za kulturu Šavnik 21.07.2017. godine, u Plavu je koncert prikazan povodom manifestacije „Dani borovnice“ 30.07.2017. godine, u Rožajama povodom obilježavanja Dana Opštine Rožaje 03.08.2017. godine, a u Petnjici povodom Dana Opštine 04.08.2017. godine. Osim toga, u Mojkovcu je koncert upriličen povodom obilježavanja dana Opštine 11.08.2017. godine, dok je u okviru Tivat World Music Festivala – Feel it. Taste it, u organizaciji lokalne Turističke organizacije 24.09.2017. godine. Centar za očuvanje i razvoj manjina Crne Gore je od početka 2017. godine podržao brojne projekte institucija, pojedinaca i NVO koje funkcionišu na amaterskoj osnovi, a pogotovo one čiji su programi zasnovani i šire multikulturalizam kroz svoje sadržaje. Centar je svim zahtjevima NVO, pojedinaca, grupa, amaterskih kulturno umjestičkim društvava pokušao da udovolji u skladu sa svojim mogućnostima što je doprinijelo afirmaciji mladih umjetnika sa sjevera Crne Gore.